సటీకాంధ్ర నామ సంగ్రహం

శ్రీరస్తు.

కృష్ణావిలాసచిత్రంబును.

నాంధ్రభాషాసంగ్రహంబని యెడు

నిఘంటువు

ప్రలంబవ్యాధటీకతో సేర్పరింపబడిన

ఈ గ్రంథము.

నూజు.సంస్కృతాంధ్రసాహిత్యశాస్త్రప్రవచనోపాధ్యాయులగు

అకొండి* సుబ్బయ్యశాస్త్రులవారిచే

లేఖకప్రమాదాదిదోషంబులు లేకుండునటుల

సంస్కరింపబడి.

ఘడియారం* వెంకటాచలశాస్త్రులవారిచే

మహా-రాజ-రాజశ్రీ

ప్రొద్దుటూరు శ్రీనారాయణవెంకటరంగయ్యశెట్టివారిచే

స్వకీయ

శ్రీమత్కంచమాల్పురంబున స్థాపింపబడిన

లక్ష్మీవిలాసముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపబడియె.

౧౯౧౦ ॥ మార్చినెల.

నులువ
ంత జేయువ
దేవికి- పతి- నాయ
గ్గవాడమున- విశాలా
క్షీపార్వతీదేవికి - పతి-
నా శ్రీపాదంబుల
నేకులు *
రిగి వందనము జేసి చెం

****

శ్రీరస్తు.

సటీకాంధ్రనామసంగ్రహము.

అవతారిక.

ఆంధ్రనామసంగ్రహమను పేరుగల యీగ్రంథమును జేయు మన్యమింత్రీశకవిల క్ష్మణమంత్రి యనెడి కవి గ్రంథకర్త తాను జేయబూనిన యీగ్రంథము నిర్విఘ్నముగా సమాప్తినొందుటకుగాను తన యిష్టదేవతలను - విశ్వేశ్వర - గణేశ్వరులను - ద్విమసంబున తెల్పగా ప్రార్థించియున్నాడు గ్రంథాదియందు జేయ వలసినయాశీర్నమస్కారము వస్తునిర్దేశములలోనను దెలుపుట గ్రంథ రూపముగా - శ్రీపతియను మొదటిపద్యము చేత దేవతలప్రార్థన సేయుచున్నాడు - రెండవపద్యముచేత - తనగ్రంథనాయకుడైన కాశీవిశ్వనాథుని స్తుతిచేయుచున్నాడు మూడవపద్యముచేత - గ్రంథనాయకునికి గ్రంథప్రతిజ్ఞను మర్యాహాన మనహాత. జనక నాన - స్వ మ - గ్రంథనామానువర్ణనలను జేయుచున్నాడు - ఈమూడుపద్యములు నేకాన్వయముకలవి గానతిశ్రకమని చెప్పబడుచున్నది యిట్లు ఆయుదారుపద్యములనుకళకముగా జెప్పెడువారు కళావ్యాకులచుండుదుమెండుగాగలదు-

క ॥ శ్రీపతివంద్యవిశాలా। క్షీపతినిభజించి యిష్టసిద్ధులువరుసన్। ప్రాపింపగగణనాథుని। శ్రీపాదంబులకు నెఱగి చెందిననేస్తున్ ॥౧॥ క ॥ నతభక్తలోకరక్షా। రతిరంజ చక్రపాలాంగితమణిన్। శతమఖముఖసురనుతిసంగతిన్। మహామోహనకాశీపతిన్ ॥౨॥ ॥ అంకితముగను దకు గుపేర్మి నిహూర్తి। గరిమలోనాంధ్రనామసంగ్రహమనంగ। సమరుకృతిపైడిపాటియేకామ్రమంత్రి। పుత్రుడగవిలక్ష్మణాఖ్యుడసుజనహితుడ ॥౩॥

ప్రతిపదార్థటీక ॥ ఇష్టసిద్ధులన్-ఇష్ట-కోరబడిన-సిద్ధులన్ - ధనలువక్కబడదమలను - వరుసన్-క్రమముగా - ప్రాపింపగ-పొందింప జేయునట్లు-శ్రీపతివంద్యున్ - శ్రీ-సంపదధిష్ఠాత దేవతయుగులక్ష్మీదేవికి - పతి-నాయకుడగు శ్రీమన్నారాయణునికి - వంద్యున్-ఆరాధింపదగ్గవాడయిన-విశాలాక్షీపతిని-విశాలాక్షి అనెడు పేరిటప్రసిద్ధిఁ బొందినయట్టి పార్వతీదేవికి - పతి-పెనిమిటియగు విశ్వేశ్వరుని-భజించి - సేవించి - గణనాథు శ్రీపాదంబులకున్ । గణ-ప్రమథాదిగణములకు। నాథుని-ప్రభువగు విఘ్నేశ్వరుని యొక్క * శ్రీపాదంబులకున్ । శుభకరములగునడుగులకు - ఎరిగి। వందనము జేసి। చెం

దిశ। పాందిశ। కేడ్కా - ఆంశముతో - పైడిపాటియెల్లామంత్రిసుతు
డ। పైడిపాటియెల్లామంత్రికిపుత్రుడనగు ॥ ఇచ్చట పైడిపాటియనన్
బడు గృహనామమని యెఱుంగదగినది ॥ సుజనహితుడ సుజనః సత్పురుషులకు *
హితుడ - యిష్టుడైనవాడననుః విలక్షణాఖ్యుడః కలక్షణ కలక్ష
ణుడనే - ఆఖ్యుడ। నామధేయముగలవాడ। తెనుగుపేళ్లు - ఆంధ్రనామశ్రే
ణులను - అరసి। ఖిలాంధ్రగ్రంథములం గనుగొని । కూర్చి - ఆయాప
ర్యాయములతో జేర్చి - ఆంధ్రనామసంగ్రహము - ఆంధ్రనామ। తెనుగు
మాటలయొక్క - సంగ్రహము। సంక్షేపముగ చెప్పడము - ఇసంస్కృతవహరించు
టచేత। గరిమెలోన। గౌరవముతో - అమరు। తగియుండెడి। కృతిక - గ్రంథము
న। సతత క్షత్రలోకరక్షా దీక్ష। సతతరక్షణముచేత। భక్తి భక్తి। పొందిన లో
క। జనులయొక్క - రక్షా। కాపాడుటయందు। దక్ష - ఆసక్తులవాడునైన। దం
డత్కృపాతరంగితమతిక । దండమ్ కడలుచునుండెడు। కృపాతరంగి
త। దయారసతరంగములతో గూడిన। మదిక । మానసంబుగలవాడునైన। శత
మఖముఖసురనుతినంగతిక। శతమఖముఖ। దేవేంద్రాదిమొదల సురు
ల। దేవతలయొక్క - నుతి। స్తోత్రములయొక్క - సంగతిక। సంబంధముగలవా
డునైన। సుహిమోన్నతకీర్తిప్రభావాదిత్యమగలవాడై యుండే సకలపతికి
కాశీ। వారణాశీపురికి। అధిపతిక - ప్రభువగు విశ్వేశ్వరుని - ఆంకితము - ఆ విశ్వేశ్వ
రుని పేర కృతినిచ్చుటను - ఘనగ్రంథ। చేయుదును॥
అవతారిక॥ యిపుడు గ్రంథకర్త తాను జేయబూనిన గ్రంథమునందు
సంకేతంబును దెలియ జేయుచున్నాడు॥
తే. గీ॥ దేవమానవస్థావరతిర్యగాఖ్యవర్గలోనర్గంబు నానార్థవర్గు గూడ
వర్గములు గాగ గూర్తునాహ్వయములనునిరసూచి వరించు నెడలసంస్కృ
తపదంబు॥ టీ॥ దేవమానవస్థావరతిర్యగాఖ్యవర్గులు। దేవవర్గ। మానవవర్గ। స్థా
వరవర్గ। తిర్యగ్వర్గ। అను పేళ్లుగల నాలుగువర్గులు ను। నానార్థవర్గు గూడ। నానా
ర్థవర్గువను నైదొవ్వర్గుతో జేరేటట్లు। ఐదగింతురు। చేసెదను॥ అందుము। ఆవర్గుల
యందును। ఆహ్వయములు। పేళ్లను। వర్గములుగా గూర్తు - ఒకటికొకటిసం
బంధములవాటిని గా జేర్చుదును। వివరించు నెడలను। అర్థమును తెలియంబలు
కునెడల। సర్వ తపదంబుల। సంస్కృతపదములు। ఇడుదును। ఉంచుదును॥
అవతారిక॥ యిపుడు గ్రంథకర్త కృతిపతియగు విశ్వేశ్వరునిసంబోధనచే

సిమెచ్చ రికఁ జెప్పుచున్నాఁడు।

క॥ శ్రీలలనాధిపసంఖ్యా। శాలాక్షీప్రాణనాథ శతమఖముఖాది। శ్లాఘ్యా క్షీణపదసన్నిధిక। శైలా కాశీపవేశ శ్రీవిశ్వేశా ॥ టీ॥ శ్రీలలనాధిప। లక్ష్మీస్వరూపురాలగు సీతాదేవికి పెనిమిటియగు శ్రీ రామపరబ్రహ్మమూర్తికి। సంఖ్య- పూజ్యుఁడవగు। విశాలాక్షీప్రాణనాథ- విశాలాక్షీదేవికి ప్రియుఁడవగు। శతమఖముఖాది శ్లాఘ్యా- దేవేంద్రుఁడు మొదలగు దిక్పతులచే స్తుతింపఁబడినవాఁడవగు। సన్నిధిక శైలా- వెండిశైలము గలవాఁడవగు। కాశీపవేశ। కాశీపట్టణము సన్నిధానముగాఁగలవాఁడవైన। శ్రీవిశ్వేశా। శివుండగు విశ్వేశ్వరస్వామి। అవధరింపుము॥

సీ॥ ముక్కంటి యురగపతి మోములవేలుపు మినుసిగదయ్యంబు మిత్తిగొంగ కట్టువిల్తుఁడు గిరీశుఁడు మిక్కిలికంటి దేవర వెసికంటి వేల్పు। వలిమలల్లుఁడు మిన్నువాక దాల్పు కొండపట్టిజంగము గుజ్జువేల్పు తండ్రి। వలరాజుసూడు జక్కులరేని చెలికాఁడు బూచులయొకిమీఁడు పునుకదాల్పు। విసపుమేతరి జన్నంపువేటకాఁడు। బుడుతనెలవాల్చు వెలిగిబ్బగుబ్బతురౌతు। తోలుదాలుపు ముమ్మొనవాలుదాల్పు- నాగభూషణ వదాన్యులొప్పు [illegible] ॥ టీ॥ ముక్కంటి- మూఁడుకన్నులుగలవాఁడు। ఉరగపతి మోములవేలుపు- అయిదుముఖములు గలదేవుఁడు। మినుసిగదయ్యంబు - ఆకాశము శిఖముగాఁగలిగిన దేవుఁడు। మిత్తిగొంగ। మృత్యువును సంహరించినవాఁడు। కట్టువిల్తుఁడు। మేరుపర్వతము విల్లుగాఁగలవాఁడు। గిరీశుఁడు। [illegible]నీలకంఠము గలవాఁడు। మిక్కిలికంటిదేవర- ముక్కంటిదన్నుగల దేవుఁడు। వెసికంటివేల్పు - సరిగానికన్నులుగలదేవుఁడు। వలిమలల్లుఁడు। హిమవంతునకు అల్లుఁడు। మిన్నువాకదాల్పు - ఆకాశగంగను ధరించినవాఁడు। కొండపట్టిజంగము। కైలాసపర్వతము పట్టణముగాఁగలిగిన భిక్షుకస్వరూపధారి। గుజ్జువేల్పుతండ్రి। విఘ్నేశ్వరునికి తండ్రి। వలరాజుసూడు। మన్మథునకు పగవాఁడు। జక్కులరేని చెలికాఁడు। కుబేరునకు స్నేహితుఁడు- బూచులయొకిమీఁడు। పిశాచములకు రాజు। పునుకదాల్పు- బ్రహ్మకపాలమును ధరించినవాఁడు। విసపుమేతరి। విషమును భక్షించినవాఁడు। జన్నంపువేటకాఁడు। దక్షయజ్ఞధ్వంసకుఁడు। బుడుతనెలవాల్పు* బాలచంద్రుని ధరించినవాఁడు। వలిగిబ్బగుబ్బతురౌతు। ధవళవృషభము నెక్కినవాఁడు। తోలుదాలుపు। చర్మమును ధరించినవాఁడు। ముమ్మొనవాలుదాల్పు- త్రిశూలమును ధరిం

తినవాఁడు। నాగ-అనగా। యూ...న్న అంధక విపత్తు। అంధకాసురునకు శత్రు
వైన వాఁడు శివా। భవదాక్య...ప్వ... రిపుల్లుగా...ంపఁదగిన॥

ప్రసోఁకుమాఁ కలగొంగచుట్టు కైవడి పోదుపచ్చవిల్తునికండ్రి...గడు। పు
లుగుఁగ్ర డితాలు పలమాఁ...లుష్ప వె...దు...లప్పవెన్నదొంగ । మనుగా
ప్పదిండిపాముపుఁ బండెడు మేటి ... సేవరతం ... దివేషములసా
ముపడిపుట్టు ముదాల్పు గ...ని...రిగ...ఆ... గాపరిబ్రేఁతల మేలువా
ఁడు పాలకడలల్లుఁడు నవగ్రహాలు ఱేఁడు... రేయుంబవలును జేయుకంపోయివా
ఁడు । మామమామ నహరి యొప్ప శ్రీసోఁ...॥ టీ॥ పాము...లగొంగ-రా
హువనసమూహములను గొట్టినవాఁడు-చుట్టు...చక్రమును ధరించి
నవాఁడు-పచ్చవిల్తుని తండ్రి-మన్మథుని తండ్రి-లచ్చిమగఁడు-లక్ష్మీదేవి
పెనిమిటి-పులుగుతత్తడి తోలు-గరుడవాహనము నెక్కువాఁడు-వలగారిగా
లుపు-శంఖమును ధరించినవాఁడు-వెను...వెన్నదొంగ... దేవు...వెన్నదొం
గ-వెన్నదొంగిలించినవాఁడు-...వదిండిపాము...శేషుఁడు... పాము
...గాలి మేతపాముపుఁ బండెడు...సు... ఈ...శేషుఁడను
పామును పంక శయనించినవాఁడు-బ్రహ్మకు తండ్రి-బ్రహ్మదేవుని తండ్రి-తమ్మి
కంటి-పద్మములవంటి నేత్రములుగలవాఁడు-పది వేషములసామి-దశావతార
స్వరూపములను ధరించిన దేవు-పసిఁడి పుట్టముదాల్పు-కనకాంబరధారి-క్రీ
నెచ్చెలి-అర్జునునకు స్నేహితుఁడు-ఉరిగట్టుదారి-ఉంకవ...త్రము ధరించి
నవాఁడు-ఆలగాపరి-గోవులఁ గాచినవాఁడు-గ్రేఁపల మేలువాఁడు-గోపస్త్రీల
కనిష్టుఁడు-పాలకడల్లుఁడు-క్షీరసముద్రమునకు అల్లుఁడు-నవగ్రహాలు ఱేఁడు-గరు
డధ్వజముగలరాజు-రేయుంబవలును జేయుకన్దోయివాఁడు-రాత్రిపగళ్లను
జేసే చంద్రసూర్యులు నేత్రములుగాఁగలవాఁడు మామమామ-మామయగు
సముద్రునకు మామ-అనఁగా తత్తే...గలవాఁడైన హరి యొప్పవిష్ణు యొప్పు॥ మా
మమామయేలాగు ననఁగా-సముద్రుఁడు తన కూఁతురగు నలక్ష్మీదేవిని విష్ణువున
కు భార్యగానిచ్చె నుగాన విష్ణువునకు మామయాయెను-విష్ణువు తన కూఁతురి నగం
గను సముద్రునకు భార్యగానిచె ననఁగా సముద్రుఁడు విష్ణువుమామ ఆయెను॥

చక్కఁడాక్వేలుపు పొక్కిలి...బ్రీఁడం...తేజి నెక్కియాఁడు రౌతు। మ
వెదప్రాద్దులనొసళ్లను వ్రాయు దేవరచపవుల వేలుపు జన్నిగట్టు। తెలిదమ్మి
గద్దియఁగొలువుండు రాయ...చిక్కఁపుసిగ మొలునేర్పు కాఁడు। కఱుపుబంగా

ద్భుతకార్యము జేసినది టిపోరో[illegible] పోయెతల్లి. నలువగన్నయాలి
పలుమొసంగలకేల్పు [illegible] తా బమ్మయానవి
ధాతనాజామ[illegible] | [illegible] టీ॥ కర్యాదాత్వేలువు
[illegible]పసివిప్ప-[illegible] [illegible]పసిబాలుడు- అంచ
తేవినెక్కినవాడు [illegible] గెయాధుడు-నానెడు
ప్రొద్దుల మొసగన్నప్రాయపువాడు- [illegible] నాలుగు నోళ్లయంచు
[illegible]-చదువుల [illegible]-జన్మించినట్టి జ్ఞానవి
త్తముసష్ఠరించినవాడు- [illegible] నొలువుండరాయడు- స్వేకర
[illegible] కార్యముచేసి [illegible] వెలువరపు కాపడు-స్వ
లోకము నేలె నెక్కలవాడు- [illegible] కార్యము జేసిన [illegible]
మానసబం[illegible] [illegible]-పోరొగిరపా [illegible]పోతుగంద్రి-
కలహ మొయన్నయూగ [illegible] -నాలుగు మోముగలవా
డు [illegible] నాలుగుము
ఖములు [illegible] కలుగువెలసినవాడు- న
[illegible]- విధాతనామములొప్పబ్ర
హ్మ కేటుగానుండుసుకృత

తే॥ గట్టురాయనిపట్టిముక్కంటి [illegible] గొంగతడినెక్క
దంట॥ పా॥ సామేను [illegible] వానగుము తెలియాగ గౌరిపేళ్లొప్పధరను మె
ర॥ టీ॥ గట్లరాయనిపట్టి-హిమవంతునికూతురు-ముక్కంటి వెలది- ఈశ్వ
రునిభార్య. పసులగొంగతత్త్రినెక్కుకంట-సింహ వాహనమునధిష్ఠిం
చదట్టిది-సామునామెను [illegible] వాన- [illegible] అర్ధాంగమునంగీక
రించినచిన్నది-జగముతల్లి లోకమాత-అవనీశన్న-[illegible]- ధర-భూమి
యందుపార్వతిపేళ్లుగానొప్పను॥

తే॥ గీ॥ లచ్చికలుములజవరా [illegible] అల్లనవేల్పు [illegible] తల్లి
కడలిగూతురు సిరియిచ్చుపడతి తమ్మియింటిగత్తె నన్ శ్రీ యొప్పు [illegible]॥
టీ॥ లచ్చి-కలుములజవరాలు-భాగ్య పదైన దేవత- [illegible]- మన్మ
థునితల్లి. కడలి [illegible] విల్లాలు. విష్ణువునకు భార్య-[illegible]. తల్లియైనగంగ తల్లి॥
పా॥ [illegible]తల్లి- బ్రహ్మకుతల్లి- కడలికూతురు- సముద్రునకుగూతురు - సిరియి
చ్చుపడతి. ధనని చ్చేపములయం[illegible] దేవత- తమ్మియింటిగత్తె - పద్మాలయ

మునందుండేదేవత-అనఁగా నిన్ని లక్ష్మీదేవి పేళ్లుగా నెఱుఁగునది॥ తల్లితల్లియైన గావిష్ణుకూఁతురయినగంగ సముద్రునకు భార్యయైనందున లక్ష్మికి సవతి ఆమె మసముద్రునికూతురై నలక్ష్మి విష్ణువునకు భార్యయైనందున గంగకు అత్త ఆయెను

తలవాకిట ము మెలంగెడు। పొలుపగు పలుకుల వెలఁది పద్మములో ।
గొలువకడఁతి కలుములపైఁ డి కోడల నంబరగున్నగ వాణికి వా ॥టీ॥ తలవాకిటను మెలంగెడు పొలఁతుక -తలకువాకిటయైన నోటిలో సంచరించేదిన్నది-పలుకులవెలంది-విద్యలుగలదిన్నది - పద్మములో - పుస్తకమందుండెడు తెయుదుర.నిలువకడఁతి- బ్రహ్మకు భార్య- కలుములచెలికోడలు- లక్ష్మికి కోడలు-అనఁగనీయన్ను -సరస్వతి పేళ్లు గానెఱుఁగునది॥

సీ॥ ఇక్షుఫలములమెద్దుబిడ్డ పనిచెఱుపుల దొర చేటచెవులవేల్పు । వంకర తొండంబువాఁ డేనుఁగమొగంబుదేవర పాశజందెముల వెట్టి । మొక్కువారలపనుల్ చక్కఁజేసెడుసామి గరికపూజల మెచ్చుగబ్బివేల్పు । ముక్కంటి పండులమెక్కెడు దిండి ముక్కంటిగారాముపట్టి । పెద్దకడుపువేల్పు పిళ్లారి కుడుములదిండి కాఁడు కొక్కెతేజిరౌతు । గుజ్జువేలుపొంటికొమ్ముదేవర వెనకయ్యయును వినాయకున్ పేళ్లు॥ టీ॥ ఇక్షుఫలములను మెద్దుబిడ్డ- గంగాపార్వతులకుప్రియసుతుఁడు-పనిచెఱుపుల దొర- విఘ్నములకు నాయకుఁడు-చేటచెవులవేల్పు-చేటలవంటి చెవులుగలదేవుఁడు వంకరతొండంబువాఁడు-వంకరతొండము గలవాఁడు-ఏనుఁగ మొగంబుగల దేవర-ఏనుగుముఖముగలదేవుఁడు- పాశజందెముల వెట్టి- సర్పములను యజ్ఞోపవీతములుగాధరించినదిట్టరి- మొక్కువారలపనుల్ చక్కఁజేసెడుసామి-మ్రొక్కెవారిపనులు బాగుచేసేదేవుఁడు-గరికపూజల మెచ్చుగబ్బివేల్పు- గరికెపూజల మెచ్చేగొప్ప దేవుఁడు-ముక్కంటిపండులమెక్కెడుదిండి- వెలగకాయలను తినేబలవంతుడు- ముక్కంటిగారాముపట్టి- ఈశ్వరునకు అత్యంతప్రియకుమారుడు పెద్దకడుపువేల్పు-స్థూలగర్భముగలదేవుఁడు-పిళ్లారి-కుడుములదిండికాఁడు-కుడుములను భక్షించేవాఁడు- కొక్కెతేజిరౌతు- మూషకవాహనము నెక్కెవాడు-గుజ్జువేల్పు-పొట్టిదేవుఁడు-ఒంటికొమ్ముదేవర-ఒంటిదంతము గలదేవుఁడు-వెనకయ్య-వినాయకుఁడు-అనఁగనీ గొంతన్ని -ఓయాశ. వినాయకుని పేళ్లు॥

సీ॥ వెనుపాపకనలంబుదినువారువముతౌతుగట్టులరేకి మీనిపట్టి । తెల్లదూలాట్లు రుతల్లు లకొమరుంచగాడుపుసంగడికానికొడుకు। పుంజుదా

లుపువేలుపులతేనిక వాయుజంటముమొ్మములదంట వేల్పు। కొండవుబ్బలి
ప్రక, గిందిమీబ్బదిట్ట రెండారుచేతులపండిపుగము। వేలుపులమూకపెరి
టికాలవిసాగడు। వేల్పుమిండఁడు వెనకయ్యవెనుకవాఁడు। కొమరుసామునసే
నానికొమరుమిగులు। విగతసప్తాశ కాశనివేశము ॥టీ॥ పెనుపాపకవేగం
బుదినవాఁడు ... రౌతు- ష్టిపొసునమున్గాభటించే సేనగిరాచ్చెక్కివాఁ
ను గ్గ్లలయొక్కమిని ... పొన్న కుమారుఁడు తొలుత చూలు తొల్తనుండు
పుట్టినదు ... లలకొమరుఁడు-గాదు
పుండు దికాని ... ప్రంజుజు లుప్పునకు కటమునధ్వజ
ముంసుధరించినవాఁడు-వేలుపుల శ్రేడవాడు- ఇంద్రునియొక్క, సేనానా
యకుఁడు। జంటముమొ్మములంటవేల్పు - ఆఱుముఖములుగల దిట్టమయిన
దేవుఁడు। కొండవుబ్బలి నబ్రగింపనబలుదిట్ట - క్రౌంచాద్రిని భేదించిన యు
ద్ధబలశాలి। రెండారుచేతులపండినగడ। పండ్రెండుచేతులుగల దిట్టయయి
నపుగుసాడు। వేలుపులమూకపేరిటివెంబడిమగఁడు। దేవసేనయనే పేరుగల
చిన్నదానికి ...। వేల్పుమిండఁడు। దేవతలకు మొనగాఁడు। వెనకయ్య
వెనకవాఁడు। విఘ్నేశ్వరునకు వెనకబుట్టినవాఁడు। కొమరుసామి-అనసీఁగర-ను
కుమారస్వామికి పేళ్లు గాన్పించు-

సీ॥ అలరువిల్లుంకువకన్నులవిల్లుడుమకన్న విశాఖుచక్కెరవింటివాఁ
డు। చెరుకువిల్కాడు కెంజిగురులోలుదు వెడంద లుకుమునచప్పవిల్లుపడించు। వి
ల్లుగాలుపుతుంటలుకాడనంగను కందుఱు జమిలిముక్కాలినారి। విలుకా
డుచౌపంచవాలుకునకలకండరా ... నెక్కుడురా మరౌతు। మీనుమొస
లిసిగెంబాల పేటచంక। మామ ముల్లు ... దువల జుని రుకులచ్చి। కొమరుఁడ
నుపెళ్లిలసీలకను ధగ్వా గంభవ పాశకాళి వేశయీశ ॥టీ॥ అలరువి
ల్లుంచు। పుష్పధనస్సు ందుగలవాఁడు। కన్నెవిల్తుడు। పుష్పితములుగ
లధనస్సుగల వాఁడు। అమ్మవిలుకాఁడు। మధుకధనస్సుగలవాఁడు। చక్కె
రవింటివాఁడు। శర్కరధనస్సుగలవాఁడు॥ చెరుకువిల్కాడు। చెరుకువిల్లుగ
లవాఁడు। కెంజిగురు విల్తుఁడు - ఎర్రనిచిగురుధనస్సుయందుగలవాఁడు। వెడ
విల్తుఁడు। చుఱకనివిల్లుగలవాఁడు। పచ్చవిల్తుఁడు। పచ్చనివిల్లుగలవాఁడు॥
ఇంచువిల్తుఁడు ... లుపు-యిక్షుధనస్సు ధరించినవాఁడు। తుంటవిలుకాఁడు చెరు
కుతుంటవిల్లుగలవాఁడు॥ జమిలిముక్కాలినారివిలుకాఁడు। తుమ్మెద

తేనారిగా గల ధనుస్సు గలవాడు । పూవంటమ్ములుకులుగల కంటు* పంచబాణ
ములుగలదిట్టరి। రాచిల్కనెక్కెడిరాయఁడౌతు. రాచచిలుక నెక్కెడు రాజైన
రౌతు। మీను మొసలిసిడెంబుల మేటి। మీనమున్ను మకరమున్ను ధ్వజమందు
గలదిట్టరి। చందమామయల్లుడు। చందునకు అల్లుడు। ఇలరాజు। కామములకురా
జు। మరుడు। లచ్చికొమరుడు। లక్ష్మికి కొమరుడు-౧౯-పేళ్లు మన్మథునికొప్పు

సీ॥ చలువలతేటవెన్నెలతేడు తేరేడు జాబిల్లి తెలివెల్గు చందమామ*
తమ్ములపగవాడు కిన్నెరవిల్తుని మామ కలువలతేడు పాల్కడలిపట్టి। జక్కవ
కనవిప్పు ముక్కంటి తలపువ్వు చుక్కలదొర ప్రాసుజోడు కోడె । తపసికన్
పాప బిత్తరిజంకడాలు పురిటివేల్పు దాకన్నుకడలివెన్న - పంటపైరు మేకి
మీదు జంటదంట। చపుకలుల పాళ్ళ తెలిమిద్దె చలివెలుంగు। వెలుపులబువ్వ చీక
టివెరువిత్తు। నెల సునగ జంద్రునిపేళ్ళొప్పు సీసంబులం ౪॥ చలువతేట. శీతల
ములకు రాజు। వెన్నెలతేడు। వెన్నెలకు రాజు। తేరేడు. రాత్రికి రాజు। జా
బిల్లి - ఒప్పుచున్న బింబముగలవాడు। తెలివెల్గు। రాత్రి ప్రకాశించేవాడు। చం
దమామ। తమ్ములపగవాడు। పద్మములకు విరోధి। కిన్నెరవిల్తుని మామ। మన్మథుని
కుమామ। కలువలతేడు। కలువలకు రాజు। పాల్కడలిపట్టి। క్షీరసముద్రమునకు
కుమారుడు। జక్కవకనవిప్పు - చక్రవాకపక్షులయొక్క జతను ప్రేర్చువాడు*
ముక్కంటితలపువ్వు - ఈశ్వరునకు శిరస్సునందుండే పువ్వు। చుక్కలదొ
ర। నక్షత్రములకు రాజు - ప్రాసజోడు కోడె॥ సూర్యునకు సమానమైనవాడు
తపసికన్నాప । అత్రిమౌని నేత్రమందు బుట్టినవాడు । బిత్తరిజంకడా
లుపు। పొగసైన లేడిని ధరించినవాడు। కరి వేల్పుదాకన్ను - విష్ణువుకు వామనే
త్రము। కడలివెన్న - సముద్రమందు బుట్టిన వెన్న- పంటపైరుమేకిమీదు -
ఫలకాంతమైన సస్యములకు రాజు । జంటదంటచపుకములపాళ్ళ తెలిమిద్దె -
పదారుకళలుగల తెల్లనిబింబము । చలివెలుంగు। చల్లనివెలుగుగలవాడు। వేల్పు
పులబువ్వ- దేవతలకు అన్నము । చీకటివెరువిత్తు। చీకటిని హరించేవాడు *
వెలసినంగనీ ౨౮ న్ను చంద్రుని పేరు॥

సీ॥ వెన్నునివలకన్ను వేడివేలుపు ప్రొద్దు తొవలరాయుడికాకు పవలు
సేయు। వేలుపుపచ్చగుఱ్ఱాలవజీరుండు వేడివెలుంగు తెవెల్గు జోడు। జంటా
రు మేనులపామిచీకటిగొంగ మొయిలని వేలుపు యీవమూసూడు । చదలుమానిక
ము ప్రాణవపుల పెట్టియాయేకు గుర్రముల తేరెక్కు జోదు। మున్వేలుపులయి

క్కు మొక్కులదేవర గాములఱేఁడు జక్కులవఱేఁడు । వేయుచేతులఱేఁడు వె
లుఁగుల దొర మిన్కుఱేఁడు వేలుపుల సాకిరి చాయమగఁడు। మింటితెరువరి తమ్మివాల్లం
టిమగఁడు। పో: సీతైమ మొనగాండ్రు పొద్దుగాడి । జగముచుట్టంబు జమునితండ్రి
జగముకన్ను। నాగ సూర్యుని పేళ్లొప్పు నాగభూష ॥౬॥ వెన్నుని వలకన్ను*
విష్ణుని కుడికన్ను సూర్యుఁడు । వేడివేలుపు। వెచ్చని దేవుఁడు - ప్రొద్దు। తొలునలరా
యుడి కాంతుఁడు। లుపలకు నిరోధి॥ వలు పేరు । దినమును చేసెడివాఁడు। పచ్చ
గుఱ్ఱాలవాఁడు।పచ్చని గుఱ్ఱములనెక్కినాఁడు । వేడివేలుపు। వెచ్చని
వెలుఁగులవాఁడు। వేయి వెలుఁగులవాఁడు। చంద్రునికి జగ । జంటారు మేనుల వాని*
చంద్రునకు తనకిరణములు గలవేల్పుఁడు । చీఁకటింగోంగు। గసన్ను మహారించువాఁడు*
పగలునివెలుఁగులు గలదేవుఁడు। పగలుసూఁడు । హిమమునుహరిం
చువాఁడు । చనెలుమాసము - ఆకాశమునకు రత్నము - ప్రొద్దుపువుల పెట్టి
లు। వేదముల పెట్టె పద్మములతో రెక్కఁబోదు- పద్మములను గట్టినర
థమ్ము నెక్కినాఁడు॥ తేజపుపులమూక - త్రిమూర్తులకు స్థానము। మొ
క్కులదేవర నమస్కారములకు ప్రసన్నుఁడైన దేవుఁడు। గాములఱేఁడు - గ్రహ
ములకు రాజు। జక్కులఱేఁడు । చక్రవాకపక్షులకు రాజు ॥ వేయుచేతులఱే
ఁడు। వేయిహస్తములుగల రాజు । వెలుగులయొకమిండు। తేజస్సులకధిపతి। చా
యను వెలపొందిన కిరణములకు నాథుఁడు। చాయమగఁడు। చాయాదేవిమగఁడు॥ మిం
టితెరువరి। నభోమార్గము గలవాఁడు। తమ్మివాల్లంటిమగఁడు। పద్మినియను నేచి
న్నదానికి పెనిమిటి। పొరలనీతైడి మొనగాండ్రు పొద్దుదారి। యాస్తమునందు వచ్చి
నవీరులు వెళ్లిమార్గము। జముని యమునకుతండ్రి। జగముకన్ను. జగత్తు
కు నేత్రము। నాగ వీని వో నాగభూష। సూర్యు - పేర్లుగానొప్పును॥

సీ॥ చట్టుపదైగగట్లగొట్టిన జెట్టిమూరంచులవాలు చేమించు జోదుదుగ
బొట్లకుదమ్మైదుకను౦గవలవేల్పుపారుతపసి ముంటిపంచకోడి । మొదలి
చూపాడయుజోడు మొనలి గల ప్రోడనిసువీనులజక్కినెక్కురౌతు। తెల్ల
యేనుగునెక్కి తిరిగెడు దొరతూర్పుమాగాని యేలెడు మనియు గాఁడు । జమిలి
చప్పంచపని లుజన్నములు పిపి॥ సటివేల్పుసోమాసి పెట్టుబొట్టు। పొట్టిమా
టు కలిగియట్టివేల్పు। నాగనింద్రు పేర్లొప్పు నాగభూష ॥టీ॥ చట్టుపదైగగట్ల
గొట్టిన జెట్టిపర్వతములయొక్క రెక్కలను తెగగొట్టిన దిట్టరి । మూరంచుల
వాలు చేమించుజోదు। మూరు మొనలుగలవజ్రాయుధము చేతఁబూనిన జోదు

ఘుడు। దుగబొట్టపిరుద యొకుకనుంగవలవేల్పు - వేయునేత్రములుగలదేవుం డు। వారుతిరుసియుంబంచకోడి - బ్రహ్మపిచ్చయు గౌతముని యింటికిపంచనున్న కోడి। వ్రుడలిదూపాడయుడు। శరీరముచేతదూచేరాజు। మొక్కపుమొగ్గల ప్రోడ - మొఘము[illegible]ను వాహనముగా పెక్కిదిర్రి। నెక్కుదీనుండక్కు వే క్కురౌతు-ఉచ్చైశ్శ్రవమనే గ్రముని నెక్కురాజు। తెల్లయేనుంగునెక్కుటిరిగె డుదొర-ఐరావతమను తెల్లయేనుగునెక్కి తిరిగేరాజు। తూర్పుదిక్కుగాని యేలెడుమనిషిగాడు। తూర్పురాజ్యమును ఏలే రాజుదొర గలవాడు। జమిషి చ్ఛ్వాంతపదులు జన్నములు చేసి[illegible] వేల్పు నూరు[illegible]లుచేసిన దేవుడు - పోవాసి పెట్టుచెట్టు। సొమ్ము యాజకికల్పవృక్షము పంటవాడు। పొట్టతెమ్మడు గలిగినయట్టివేల్పు-ఉపేంద్రుడు తమ్ముడు గాగలదేవుడు-అనసీ ౧౬. న్ను దేవేంద్రునిపేరు॥

ఆ॥గీ॥ నీరుపాపగాలి నెచ్చెలియగుని యింటిపంటి కాడుకప్పుతెరవు జాడ। యింటరానివేల్పు జంటమోములసామి। యుగ్గినన్నగౌప్పునలుడిశ॥

టీ॥ నీరుపాప-[illegible]వాడు। గాలినెచ్చెలి॥ వాయువు మిత్రుడు-అగ్నింటిపంటికాడు। నవమును[illegible]చేవాడు। కప్పుతెరవు జాడ। నల్లనిదారిగల వాడు-ఇంటరానివేల్పు॥ [illegible]దేవు డు। జంటమోములసామి। రెండుముఖములుగల దేవుడు-[illegible]నీ ౭-న్ను- వ్రాయుట-అగ్నిపేరుగాచెప్పవ॥

తే॥గీ॥ జనముని పైదొరపెనరుల సామిజముండు। ప్రాక్కొమరుండుగు డెనాల్పువౌతుజక్కి। నెక్కియా డిడిబలురౌతునక్కి[illegible]। సామియును నంత కుండగుక్రిమహేశ॥ టీ॥ జమునపైదొడ॥ [illegible]వాడు దిక్కు పాలకుడరు పెనరులసామి। పితృదేవత కురాజు। [illegible]। ప్రాద్దుకొమరుడు। సూర్యునికు మారుడు। గుదెదాల్పు-దమునకు దండము[illegible]। పోతుజక్కి నెక్కియా డిడిబ లురౌతు। మహిషవాహనము నెక్కి-సంచరించేబలముగలరౌతు। [illegible] సామి। [illegible]పుదిక్కు కురాజు-[illegible]నీ ౭ న్ను-య[illegible]పేరుగా చెప్పను-

ఆ గీ॥ మూలరేడ సోకుమూకలరేడువె। ద్రిమ్మరీడు పాలు[illegible]డిపోతు॥ రక్కసుండున్నద్రాఘునాన గను। [illegible]పెద్దనీలకంఠు

టీక॥ మూలరేడు। కోణము దండ[illegible]రాజు। సోకుమూకలరేడు। రాక్షసుల కధిపతి। రేద్రిమ్మరీడు। రాత్రిసంచరించేవాడు। పాలనుతిండిపోతు। మాంసము

ఖండించేవాడు। కుసుంతు। నల్లద్రాపువాడు। రత్నసానుపాము చేసేవాడు-అన గీటక్న వ్రాసీలకటని ప్రకిపెను॥

ఆ గీ॥ నటసీగ చూలి మెయిదాలుపులసామి। నల్లద్రాడు దాల్పు నీకరే డు। యేటిబోటి గలయొకి మోక్ష పసగటి। కోరడు నంగ కొప్పు రాజు డిశ। కే కట నీగ్గు చూలి మెయి దాలుపులసామి॥ వయుగ్రముః ౦యుట్టిన దేహముగల జంతువులకు రాజు। వష్ట్రత్రాః దాల్పు * పాశము ధరిం నరాము। స్నిగ్ధరే డుడుకకములధిపతి-పట్టిబోటికిని గలయొకి [illegible] దుఃఖపెట్టైన సముద్రములకు రాజు-వసము బదోర-దప్పిన దేవమునకు రాజు-అనవరుణుని పేళ్లు॥

సీ॥ డిగఃజుకతనడి నెక్కు నెఱరౌతు నిట్టపాముల మేతసీటితాగ, యొ డలిగాల్పు పిం కుర్రెంబిడుండుసో కుదస్య యి మింట దూలి గాలి కరువలి తెమ్మెర గాడ్పు వయ్య కడేంటివాకు ఱాను పు మబ్బు సివ్వ సురటి పీవులబుట్టు సుడిగొబు చలిగబ్బ వాండ్రల పెనుబాసు దట్టు బ్బదపులియ్య పలుకాని నిబ్బరంపు దెబ్బ పోరులయుల యుక్ప్రబ్బు బొట్ల॥ గబ్బి బ్బలచమటలయుబ్బ డంచు। ఇవ్వ చనువారు లాగ లన్నపాంత॥

టీ॥ జడిగలజం తతడి నెక్కు నెఱరౌతు- వేగము గలలేడిని వాహనముగాని క్కు అథిష్ఠడము రవుతు- విట్టపాముల మేత- గొప్పసర్పముల కాహార - నీటితాగ- పెద్దక్కులను పితామహుడు- ఒడలిదాల్పు పిండు సుగైనబలి యుండు-దేహాన సూహాలకప్రాణమై బలవంతుడు - సోకుదయ్యము- కనుకకుండ స్పృశించేదేవుడు - మింటిదూలి- ఆకాశమందు బుట్టిన వాడు- గాలికరువలి-తెమ్మెర గాడ్పు వయ్య ౦టిమాకులపెను ముప్పు-ఒంటి గామస్నెన్న కములను కిల్లి హోని జేసేవాడు-మబ్బు పిప్పు మేఘములను పిప్పి వాడు-సురటిపీవెలబుట్టు-చామరములు విసరడమువల్ల బుట్టేవాడు-సుడి గాలి గొల్లైవాడు-చలిగబ్బి చలికి నమై వాడు-బాక్కు ఱండ్రులపెను బాద- చిక్కినవాండ్లను కిల్లిబాధచేసేవాడు- బెట్టి-దబ్బ పులియ్య విలుకాని నిబ్బరంపు దెబ్బ పోరుల యాలయుక్ప్రబ్బు బోంట్లగబ్బి గుబ్బల చమటలయుబ్బ డంచు॥ గబ్బి అబ్బకపు-ఆశ్చర్యకమైన-తియ్య విలుకాని-మన్మథునియొక్క- నిబ్బరంపుమాటమైన-దెబ్బపోరుల-యుద్ధములయందైన-అలయిక-అలసట జేగిన-ప్రబ్బులకుశ్రమించినటువంటి-బోంట్ల-స్త్రీలయొక్క గబ్బి-గొప్పలైన-గుబ్బల-స్తనములయందైన-చెమటల-చెమటలయొక్క-ఉబ్బ-అతిశయ

కునను-అణంచు-అణీదేటటునంటి-గబ్బి-మిక్కుటమైనవాడు-అని నీరిగొన్న :
వాయువు పేళ్లు॥

క॥ మరుదాశ్యలొప్పు దంసన। ప్రవిమ చూలి యాసవోఁగుసవ్యాపనంబ।
య్యేరయునఁగొట్టసనీఁదస। ర పలి సునఁ డెప్ప రఁగ గాలియునంగా॥

టీ॥ వినుచూలి- ఆకాశమందుపుట్టినవాడు - సోకువాడు - కనుకడ
కుందాప్ప్రశించెదేవుడు - పయ్య - గొప్ప - కూడ - గురుడు - తెమ్మెర - గాలి-
ఆఁగసీరన్నిధర-భూమియందువాయువుపేళ్లుగానెప్పను॥ వినుచూలిగొ
ట్టు-అనురెండుపదములుఁవేర్పడక్కనదపదములు ... నందున్య
నందే దెలుపబడియున్న పద్యపూర్వార్థ సనుగానుర్రుగావాటిని చెప్ప
టచెప్పినాడుగావుపపుకుక్తికోవ ... సరికించవలదు॥

క॥ యక్షుంటియను గుచెలిసట। చక్కిలికి నాగకాముజక్కలదొరబల్
రొక్కమెకిమాడుత ల్లడి। నెక్కి నాంకనుజనుకనెగంపభవా॥

టీక॥ యక్షుంటి యను గుబెరి- ఈశ్వరునకుడుజన్యంత స్నేహితుడు- వడ
చక్కిలిక-ఉత్తరపుదిక్కునేలేవాఁడు-నాగకాఁడు।పాంతేకాఁడు - కొ
గవ గలవాఁడు-జక్కులదొర- నాయకులకురాజు-బంరొక్కమెకిమాడు-ఉ
కధనాధిపతితల్లడినెక్కెడువాఁడు-అశ్వము నెక్కెడువాఁడు।పాపమసినె
క్కెడువాఁడు-మనుష్యనెక్కెడువాఁడు- నని నీరన్ని కుబేరుని పేళ్లు॥

క॥ విడియుడిగలవేలుపుజం। జడ యడిజంగంబుగడ దెసంగాపుండే।యొ
డయండపాంపలొడవులు।నిడియొడివె ప్రని నొప్పసీరానడిలక॥

టీక॥ విడియుడిగలవేలుపుఁజెలి-కుబేరునకు స్నేహితుడు-జడముడిజంగం
బు-జడముడుగలజంగము- కడదెసంగాపుండెయొడయండు- కడపటిదిక్కు
నకాపుండెరాజు-పాంపలొడవులనిడియొడివేల్ప - పాములనుభూషణములు
గాధరించినదేవుడు-అనగనీరన్ను ... ఈశానుని పేళ్లుగానొప్పను॥

క॥ దేవాలయాగ్గృహంబులు। కోవెలయునదేవళంబు గుడినావెలయు।
న్దేవరమంజేజేలనఁగా వేలుపులనఁగవెలయుగ్రగతెభుగక్కియ్యల్॥

టీ॥ కోవెల-దేవళంబు- గుడి-అనసీరన్ను- దేవతాగృహములపేళ్లు - దే
వరు- జేజేలు వెలుపులు-అనంగనీరన్ను-దేవతలపేళ్లుగానొప్పను॥

ఆ॥గీ॥ తుతినిపేలుకనరుసీగ్రంపుపెద్దబల్। పాండవలేఁడువెన్నపాస్థప
పేఁగ।పుతమీడాలుపనగ।కడవులనిదుపడు।పలుపరేడంగ శేషునకు॥

టీ॥ సిగ్రంపు పైకట్టు కుబుసముగల వెన్న బల్సాపు తెకు గొప్పసర్పములకు రాజు. వెన్నపానుపు విష్ణుపాన్పు అనుపర్యాయ పదముల చేఁ బిలువఁబడువాఁడు. భూమినిధరించినవాఁడు. తనప్రళయ కాలమునందు విషాగ్ని చిలుకతెకు. పాములకు రాజు అనం నీటన్ను శేషుని పేళ్లు గానొప్పు॥

క॥ సురులయ్యతఁడు గు రుఁడొగుపాములవెటకాఁడు తూరుపునాఁటి ల్దొ రబున్న గొన్న లానరి రుటా ఇంద్రునుతెచ్చి రుడుండభవా॥

టీక॥ సురునయ్య తేజిని స్నుపుత్రుఁడు వాఁడు నయి పుంగులదొరి పక్షులకు రాజు పాములకేటకాఁడు పాములనుసంహరించేవాఁడు. తూరుపునాఁటిల్ దొరబున్న గొన్నలాంటి ఇంద్రునికన్న పైనామృతమును పుచ్చుకొన్న బలవంతుడు గరుత్మంతుడు అతిబలపరాక్రమములుగలవాఁడు. అననీగన్న అప్పడు గరుత్మంతుని పేళ్లుగానొప్పును॥

ఆ॥ గీ॥ నలనయిన దాల్పుగొని వెసంగు వెన్నదొంగయున్న వెఱ్ఱిసీక్లు వేలువాఁడు పత్కివాలు గాలిపు త్రాః॥ పడగను దనంగబలుమరం ద్రక॥ టీ॥ నల్లవలువ కట్టు వస్త్రమ్ము నుధరించినవాఁడు తెల్లని వస్త్రంబు తెల్లశరీరముగ లదిట్టపిరి వెన్నదొంగయన్న కృష్ణునియన్న వెఱ్ఱిసీక్లవేలువాఁడు మడక ప్రియుఁడైనవాఁడు కత్తివాలుగా లుపు హలాయుధమును ధరించినవాఁడు. తాటిపడగగల వాఁడు శేషాంశముగలవాఁడు అంగసీటను బలరాముని పేళ్లు

గ॥ పదమునఁడి యొకడాగా సుప్రీకొని కనరాని రెండు బెళ్లగుళ్ల భీమునికుగాలు పుకమిత్త్రినసంగి దృఢియనన్న సూర్యు జనగనాసః యాంగా॥

టీక॥ పూజాఁడిగాఁ సుపక్షిపక్షములు తనుమారుడ అంగానీన భీమునకూర్లోన వెఱ్ఱి వినన్నగ అనగసీన ఆరుమారుద్దెళ్లవాను॥

తే॥ గీ॥ వెలుఁగుల స్రోవయాస్పదినా సంబు వినువిన్ను మిన్ను సుచదలు నిదివినింగలుదారిమిన్నులతె పుబయలుగాడ్పుసంగ్రహనభమొప్పు

టీక॥ వెలుఁగుల స్రోవదేశ తలకుమార్గము ఉష్పవీధి పెగానండే శ్రీ అకసంబు॥ పాలవినపిన్న మిన్ను చదలు నింగి దివి మొయిలుదారి మేఘములకుమార్గము చుక్కత్రోవ నక్షత్రములకుమార్గము బయలు గాడ్పుపండి వాయువుకుపట్టి అనసీరన్న ఆకాశమునకు పేర్వును॥

తే॥ గీ॥ వెలయాంధ్రధరణిచతురిస ముగడలన నలరుపద్యకదలనాదిశాస్త్రకం బుపదనరునీతై దుకడలనాదశదిశలను మాలికృతగంగయం గణకుదవిధంగ॥

టీక॥ [illegible] - [illegible] ంబునకు [illegible] గలవాండ్రున్నా-రంగజము [illegible] ఘుని [illegible] చిన వాండ్రు. వైశీవా - [illegible] లుగడ లు అనేపనము [illegible] - న్న [illegible] డయుత [illegible] మిదిదిక్కు-లకున్న - [illegible] - చెప్పను॥

ఆ॥గీ॥ [illegible] బిట్టు [illegible] ముగు [illegible] వా [illegible] ల్పు [illegible] శ్రోణి । [illegible] రసగ నొప్పది [illegible]॥

టీక॥ [illegible] ఘము [illegible] కూతురుబిడ్డ - కూతురైన [illegible] దుగు [illegible] వంచుబుటిన [illegible] న్నది - మిన్న - వా[illegible] ఆ [illegible] దండె [illegible] రు దేవతలయొక్క నది . [illegible] వెలఁదు [illegible] - ము [illegible] వద్రిను రి - మూడునామములుగా [illegible] ఆ [illegible] నామములకు [illegible] ప్ప॥

గీ॥ వేలుపు [illegible] యే [illegible] । గంగ యైరావతంబు [illegible] వేల్పు [illegible] మ్రాను [illegible] చ్చైశ్శ్రవంబొప్పు [illegible]॥

టీ॥ వేల్పులగొ [illegible] దే [illegible] యొక్క [illegible] చవ్వు [illegible] నాలు [illegible] ములుగలది [illegible] యే [illegible] యేను [illegible] నీ ౩ ను దేవేంద్రునియేనుగు పేళ్లుగా నొప్పును - వేల్పు [illegible] దేవేంద్రునియొక్క గుఱ్ఱ - వెణ్ణ గుఱ్ఱము. [illegible] అను దేవేంద్రుని గుఱ్ఱ [illegible] పేళ్ల [illegible] నొప్పును॥

ఆ॥కీ॥ [illegible] వేలుపు [illegible] గిడ్డ [illegible] ధేనువలరుచుం [illegible] కల్పకంబు [illegible] రువేల్పు చెట్టు పులమ్రాను వేల్మ్రాను నాను వెశ॥

టీక॥ వు [illegible] దుకు [illegible] ము - చే [illegible] యావు - వేలువా గిడ్డ దేవతలయొక్క యావు. వెలిమొదవు [illegible] యావు [illegible] నీ ౩ న్ను [illegible] ధే [illegible] వు పేళ్ళు నొప్పును - వేల్పు చెట్టు - దేవతలయొక్క వృక్షము - ఈవులమ్రాను అడిగి [illegible] నిచ్చే వృక్షము - వేల్మ్రాను - [illegible] ఆ గానీ ౩ ను [illegible] వృక్షమునకు పేళ్లగును॥

ఆ॥గీ॥ అవని [illegible] సుకైదువనగ వే [illegible] । [illegible] జుట్టు కైదువ [illegible] బటువు కైదువ [illegible] దద్ధ్న । వక్రము నకు ఱెరు చంద్రమాలి॥

టీక॥ గు [illegible] సుకైదవ [illegible] ఆయుధము - వే [illegible] ంతుల కైదువ - వేయి మొనలుగల ఆయుధము - బటువుకైదువ - దృఢమయిన ఆయుధము - ఈ నాలుగునీ వజ్రాయుధమునకు పేళ్లగును॥

ఆ॥గీ॥ [illegible] జుట్టు వాలు జౌడలకల్మి । కొమ్మ [illegible] గని [illegible] గొమ్మనం

గంధవహుండు పాంథజన్యానకున ఖిలుండు । శ్వసనుండు గంధవహుండు వృషదంశకుండు ॥

టీక॥ వలమారి [illegible] చుక్కలవాని [illegible] ముకుజల [illegible] బూరించే వాని [illegible] అనగా [illegible] ముఖరిందిన [illegible] తెల్లవా [illegible] వృసను॥

తే॥గీ॥ జక్కులనజుక్కలనగను [illegible] వోప్పు దేవగం టియున్నలు [illegible] వెలుపుల [illegible] కాంతలు నాక్యల కుగిరి॥ టీ॥ జక్కులు చుక్కలు అనగా [illegible] నక్షత్రములకు పేరు యొప్పు తెరగంటియున్నలు రెప్పపాటు లేని స్త్రీలు [illegible] వేలుపులమచ్చకంటు లు దేవ స్త్రీలు అనగా [illegible] ॥

తే॥గీ॥ పగలుపవలము [illegible] దినమానకును । రాత్రి [illegible] రేయి రాతిరయి । వెలయు చందురుండు [illegible] వెన్నెలను । చంద్రికను [illegible] చంద్రనువు [illegible] ॥ టీ॥ పగలు । పవలు । అనగా [illegible] । రేయి । రాతిరి అనగా [illegible] రాత్రియందు [illegible] వెన్నెల అనగా [illegible] ॥

[illegible] పుష్పసాయకుని [illegible] పోల్పు [illegible] ॥ టీ॥ [illegible] మొగుల్లు మబ్బులు అనగా [illegible] పేరుగాగానవయుకలకును॥

క॥ [illegible] పులు [illegible] లుబలుకు [illegible] ॥ వేయిం [illegible] కులకును పే రు [illegible] ॥ టీ॥ [illegible] పులు [illegible] లు । ప్రాయి నకులు [illegible] మొదటి [illegible] లవి [illegible] । పెనుమిను [illegible] ॥ [illegible] వెనబ [illegible] లు । వి [illegible] యున వాక్యము లు అనగా [illegible] వేకులకు పేరు ॥

క॥ ఇది దేవవర్గు దీనిం [illegible] నరజనులకు [illegible] భ్యాసయం బులో సగుచుండును [illegible] ॥

మానవవర్గము

తే॥గీ॥ పాముడనగవుడమివేల్పు బాపడన [illegible] జన్నిగట్టన [illegible] క్షజగతి

బరగు। మొదయు జేలికయు॥ మాతుపుడను రేడు। రేడు దొరసామియనమొప్పు
నృపతిపేరు॥టీ॥ పారుడు। పుడమివేల్పు-భూదేవుడు: బాపడు। జన్నిగట్టు-
లు బ్రాహ్మణ ధరించినవాడు - అనగానీ ౮ ను బ్రాహ్మణుని పేరుగా
నొప్పును-ఱేడయుడు. పతి-పతి నాథుడు। పుడమిరేడు। భూమికి ధిపతి। రేడు -
దొర। సామి- అననీ ౭ । రాజుకు పేరుగానొప్పును-

సీ॥ కోమటులు మూడవకులంవారు బేరులనై శ్యనామములు దనరుచా
వు। వాని నాలవవారని బలిజెనారు జనశూద్రవామాఖ్య నుమహులు। వడు
గునాగోండు బాపడు నాగ బ్రహ్మచారికి జెల్లునచుచుక్కరి కియందు। నాలు
బిడ్డలుగలయతడిలురేడు గేస్తునొప్పు పెరుగ పాంథవటికి। సడవియునకిట
టుబడదారియననవ। వాసి మొప్పువిలుకాసిరుల। బోడితల-సికావిప్పట్టగో
చులసామి। యునతిండ్రు జలము నలనేర్పా॥టీ॥ కోమట్లు॥ మూడవకొలము
వారు। బేరులు - అనగానీ నవయు వైశ్యనామములుగా నొప్పుచుండును-కాపు
వారు॥ నాలవవారు। బలిజవారు అనగానీ ౩ను శూద్రులపేరుగానొప్పును -
వడుగు। గోచిబాపడు। కౌపీనము గల బ్రహ్మచారు అనగానీ ౩ బ్రహ్మ
చారిపేరు - ఆలుబిడ్డలుగలయతడు। దారాపత్యములుగలవాడు। ఇల్లు
రేడు। గృహాధిపతి। గేస్తు - అనని ౪ గృహస్థునిపేరు అడవియునికిపట్టు -
అరణ్యమునివాసస్థానముగాగలవాడు * బడదారి * పడలధరించినవాడు -
అనగానీ ౩ వానప్రస్థుపేరు। విల్లువాసి విలుకాడు। విల్లుండ - చిరిగెవాడు -
బోడితల। సికావిప్పట్టగొచులసామి। కాషాయకౌపనము గలవాడు। అనని ౪ ను
సన్యాసిపేరుగా నొప్పును॥

సీ॥ అమ్మయునగ తల్లి యంబ వ్వయునగన్న దవమాతృకాఖ్యలొనభర్త్రేశ॥
అబ్బయునగనయ్య యునగండ్రి యునప్పయునజ కాఖ్యలవ్వను నీశః। తోడ
బుట్టినగ వైదరుడు దొబుట్టసోదరా ఖ్యములవును నాదిదేవ। భర్తృసోదరు
భార్యభామకు తోడికోడలనేరాలనలరుశుభ। చెలియలన జెల్లెలనగను
వెలయుచుండు। నాహ్వయములు కనిష్ఠకన్యకగిరీశ। జ్యేష్ఠకన్యకు నాఖ్యలై
తిక వెలయు। నక్కయనక్కయనగ చంద్రార్ధమకుట॥ టీక॥ అమ్మ। తల్లి। అ
వ్వ-కన్నది- అనగానీ ౪ ను మాతృనామంబులవును॥ అబ్బ. అయ్య తండ్రి-అ
ప్ప- అననీ ౪ను పితృనామంబులవును। తోడబుట్టు॥ వైతోడు। తోబుట్టు* అ
నుగు సహోదరనామంబులవును। తోడికోడలు। తనకుసమానమైనకోడలు। యే

రాలు ఆనసీ అను మ మిటిలో బుట్టినవాని భార్యకు పేరుగా నొప్పును। చెలి
యలు। చెలెలు - ఆనసీ అమానిన్యకు పేరుగానొప్పును। అప్ప - అక్క - ఆనసీ
అనజ్ఞైచంద్రా కు। జ్యేష్ఠ స్యకు పేరయు భూమిలోనొప్పును॥

సీ॥ అగ్నికుజెల్లిగుము విమానుద్వారాలను గూలన బేలయాలంగ। గట్టి
వాయుడు అంగ। యాళి। నసరాగను నసాని కినావా యమా మరు।
నైదవ అంగము త్తుమడువ అంగనైదువరా నగబు। ధయువ వేయు। మృగచి
ర్తంపికినాశ్య రెసగు పెంటాలునాకు నుక్కిని నాధర్త్రి। గేస్తురాలను నాశ్య
చేగృహిణి వెలయు। నాలుపెండ్లాము రాణియిల్లాలనంగ। భార్యననరుమతో
త్తినబాని సెస సపరప్రసవ సికాన్యలావుగకలకంఠ తటి॥ ముగు। సూద్రా
లు। గో। బేల - అ అంగసీకనము స్త్రీ పేరు। గట్టివాడు। గటి నూరుగలది॥ క
యాళి॥ కాం, అకగసీ 3 సి గూఁ స్త్రీ పేరుగా మరును। ఆయుదు। ఉత్త
మా నడుమాడువరా - అగసీ 3 వు పూర్ణ స్త్రీ పేరుగానొప్పును। పెరంటా
లు। కికి నిజా గా ఆవచరిపో యానము త్త యుడున పేరు। గేయరాలు అనుప
ద్దసేతృహ పురాగొప్పను। అలు ఇంట్లాను। రాణి - యిల్లాలు నీరను భా
ర్యమైన్నా। గొత్తు॥ బాసి। పడను ఆ స్త్రీ 3 నడాకిపరోన॥

సీ॥ కొన్నియకన్నె కన్య కబెళ్లప్పాబనగాయుకొమరాలు - వ్వనియన
యౌవనదకు ప్రౌడయు గట్టి నయుసుది యౌవప్రౌఢదాలు నీయావ్వయము
లు। ముసలిమిండ కోయుప్పది మారేంప్ల పసినది యనుపెర నెనయులోల॥
మాసవది బూసలియది యుప్పు సవియాన్య లెతరువ్యత్తాంగనును। చెడి
పెరంబుతి డిబిడ్డతొయ్యలివే। చపలుగని దగజా సరు। నిలవ విటుల
దూతయొసకాను అంటైన। యడ అగదన రుగరక కంఠటిక॥ కని యాక్షన్న -
ఆ నీ - నుక్కపెరు। కొ రాలు। కొమరాలు। వ్వ ఆనసీ 3 ను యౌవన స్త్రీ
పెర। ప్రౌడ। గట్టి వయసుది। ప్రౌఢ వయు వయస్సుగలది - ఆన - నీ - పెరును
ప్రౌఢ స్త్రీధరంబు। సకి। ముసలకొర॥ గా॥ మిండలకొర। ముప్పదియా
రేండ్లు వసది। ముప్పయారు సంవత్సరములవయస్సుగలది - ఆసీనము లో
ల స్త్రీ పేరు। స ది। దు లి। ది సు। పై ఆగనీకము వృద్ధ స్త్రీనామ
ములుగా నొప్పును। చెడిపె। చెడినది॥ కంకు లాడి। వ్యభిచరించి దిడ్డతొయ్య
లి। చెడిపోయిన స్త్రీ వెలిచపులుగనది। జారభావము గ్రహించిది. అ నీ
కైజార స్త్రీ పేరుగా నొప్పును। యొపకాడు। పుంశ్చలికాడు। కటిటులను

[illegible]వాడు - [illegible] పెంగా మెప్పుదు॥

టీ॥ [illegible] వెలయాలు [illegible]౹ లంజెబోగముదాన వెల్లాటకత్తె౹

పడుపుచెలి [illegible] గడుసుకత్తె [illegible] వేశ్య [illegible]౹ టీ॥

[illegible] తలకువాని [illegible] స్త్రీ [illegible]

[illegible]౹ లంజె౹ బోగముదాని౹ భోగ [illegible] స్త్రీ - వెలాటకత్తె ॥పా॥

వెల్లాటకత్తె [illegible] నాట్యము చేసే [illegible] పడుపుచెలి॥ [illegible] స్త్రీ [illegible]

[illegible] నాట్యము చేసే స్త్రీ [illegible] వేశ్య

స్త్రీ పేరు॥ ఆ॥ గీ [illegible]

[illegible] లంజెకాడు [illegible]॥

టీ॥ వెచ్చకాడు౹ సొమ్మిచ్చేవాడు౹ [illegible]

[illegible] లంజెకాడు.

లంజకలవాడు [illegible]॥

ఆ॥ గీ॥ [illegible]

[illegible] వేశ్యా [illegible]॥

టీ॥ [illegible] చిన్నవయస్సు గలవాడు॥ [illegible]

[illegible] వేశ్యజనముల [illegible]॥

సీ॥ వెలతుక [illegible] పొలతుక [illegible] మగువ [illegible]

[illegible]

[illegible] బోడి [illegible] పొన్నికొమ్మ -

[illegible] బోడి [illegible]

[illegible] వెలదుక [illegible] కలువ [illegible] బో

[illegible] బోడి వెలత [illegible] పేరున [illegible] ॥టీ॥ వెల-

తుక౹ [illegible] ప్రకాశించే [illegible] పొలతుక౹ [illegible] మగువ

[illegible] విశాల నేత్రము [illegible]॥పా॥ [illegible]

[illegible] నేత్రములు [illegible]

కలువలవంటి నేత్రములు [illegible] పుష్పములవలె [illegible]

[illegible] స్త్రీ [illegible] బోడి॥ [illegible] స్త్రీ [illegible] మెరు

[illegible] బోడి౹ మెరుపువంటి స్త్రీ. [illegible] పొన్న [illegible]

[illegible] స్త్రీ [illegible]

బోఁడి-చెఱకువిలుకాని ప్రియయైన స్త్రీ-అమ్మక॥ కెలఁది:బోఁటి-బోఁడి-జాన।కొమ వెలఁదు;। నాతి।లేమ।చెలువ।అ-నాఁగ।చిలుకలకొలికి చిలుకపలుకులవంటి కంఠ గతులుగలది;।కలికి।తరుణుబోఁడి।చిగురుబోఁడి చిగురువలె మృదువైన స్త్రీ॥ అలరుబోఁడి।పువ్వుబోఁడివలె మృదువైన స్త్రీ।వెలఁది।పొలఁతి అనఁగనీరెండు స్త్రీకి పేరులు-

గీ॥ చెలిమి చేస్తఁ జెలి హితురాలు నెచ్చెలియనంగఁ బాఁతి నేస్తకాఁడు॥సంగడీఁడు చెలికాఁడు సఖుఁడు। స్నేహితుఁడనఁ సఖుడు ఖ్యాతుల్ స్త్రీ మహేశ॥టీ॥చెలిమి-చేస్త।హితు।అనఁగనీరెండు స్నేహమునకు పేరులు-నెచ్చెలి-అనంగ।సంగాఁడు।నేస్తకాఁడు।సంగడీఁడు।చెలికాఁడు-అనఁగనీఁటెదు స్నేహితునికి నామములుగా నొప్పును॥

సీ॥ దొంగ తెక్కలి [illegible] దొంగకోలుసన్నాసి ముచ్చు తిత్తులబడి కాఁడు ముడియవిప్పు। తెరువాటుకాఁడుముంగ త్రెక్క దొంగ బేవాఁడి బాముసల్లుడి కాఁడుగ న్నగాఁడు। నిమ్మచ్చు గడితొంగ యనగన్నగాఁడు ఏలవు జెండిపోతుగరాసు మొండి కైటె। టక్కుటాంగ టూటూటుటక్కులాఁడుపిసాలిటక్కరి వాఁడి కాఁడు టపలికాఁడు। కల్లరి దుర్గొంటుకైలాటకాఁడు చెడుగు। బేజరు కుచ్చితుడు దోసకారి చెవటి। పాలసుడునాలి బూతంబు కలువతులువ। కూళగడుసనవలెజ ల్లులు జను స్త్రీల్లు॥టీ॥దొంగ-తెక్కలి-కాఁడు-బందిబోటుచేసెవాఁడు- దొర కోలుసన్నాసి-వేషమువేసికొని నమ్మించి తనకు సొమ్ము నెత్తుకొని పొయ్యెవాఁడు- ముచ్చు- తిత్తులబడి కాఁడు ముడి విప్పు- సొమ్ము ముడిచిచ్చేవాఁడు- తెరువాటుకాఁడు। త్రోవయందు కొట్టి దోచుకొనేవాఁడు-కన్నెరదొంగ- సగలుకత్తిరించుకొని పోవు వాఁడు-శ్రేవాఁడి కాఁడు-చేవకలముగలవాఁడు- వల్లడికాఁడు; వల్లడము చేయువాఁడు-కన్నగాఁడు-కన్నముచేసేవాఁడు-ముచ్చు-గడిదొంగ- దిట్టమైనదొంగ- అనఁగనీరెన్ని దొంగనామంబులు- జెండిబోతు-మంచిబుద్ధిగలవాఁడు-గరాసు-మొండికైటె-మొండితనముచేసేవాఁడు- టక్కుటాంగు- టాటోటు-టక్కులాఁడు- అబద్ధములాడేవాఁడు- పిసాళిటక్కరివాఁడి కాఁడు టపలికాఁడు-కపటముగలవాఁడు- కల్లరి- అబద్ధములాడేవాఁడు- గొంటు-కైలాటకాఁడు-జగడములాడెవాఁడు. చెడుగు. బేరజము. కుచ్చితుడు. దోసకారి-చెవటి-పాలసుడు నాలిబూతము-కలువ-తులువ-కూళగడుసు-అనఁగనీరెన్ని దుష్టజనములకు పేళ్లుగానొప్పును॥

గీ॥ పాటఁకుడు కవిరుకుకట్టుకొనుదగను। మానహీనపుడిచ్చిన [illegible]

మనక। మాత్యులకొదురుండు నాగొడు నామగుండు వెలయు॥

టీ॥ పొత-ఋతుగ-చెరు-తట్టి-రంను-కూన-సిసువు-బిడ్డ-కుఱ్ఱ-బాలు-అనసీరం లకీ శిశువు పేర్లు-కొమరుండు-కొడుకు-అనసీ అవి కుమారుని పేరు॥

ఆ॥ వయః మార్ల్యలగు వసుతలొగ్గొండెక। ఆడరంగబడు చుపాడె రంగ। పిన్నవాడనంగ చిన్నవాడనగ। విశ్వనాథ కవిశ్వనాథ॥

టీ॥ కొంక వాడు పసుచువాడు-పిన వాడు చిన్న వాడు-అనీశ శబ్దావేశంబుల డిన నామంబులతో నొప్పి యున్న ఓ విశ్వనాథ బాలనామములు॥

సీ॥ గిటు పొట్టిగిట్టకుఱువ గుజ్జనన్ వామనుఁ డొప్పుతనుచ్చ తప్పారి పేళ్లు। వె ముగువేమురువెట్టి పిడి వేదిడి వెంగళి వెంబడి వితనంగ। చదురుననుకు బెడ్డలా అడంబవం వెరవరి ప్రౌఢ నేర్పరి నుడనంగ। ప్రసన్ని నివాఁ డు మూఢరికూడఁ గలవాఁడు చక్కనివాఁడు నాఁ జెలు। సుందరాకారవంతుండు సొగసు కాఁడు। చక్కని కాడనచ్చంగాను నీవెయ్యి। నందకుని పేరుచీకుట్టిన నంగ మూగ। మూగ నసమూక నామంబు దేవదేవ॥ టీ॥ గిటుకి-పొట్టి-కుఱుచ-గిట్ట-గుజ్జ-అనఁ గ్ని ఖర్వ వాముని పేర్లు-వెఱ్ఱి-వేదురు-వెట్టి-పిడి-వేదడి-వెంగళి వెంబడి విత్తు-అనఁ గని ఖిన్నలకు మూరి నామములు వుని-జాణ-పింట-వల్లొత్తి-వెరవరి-ప్రౌఢ-నేర్పరి-అనఁగ ఒక్కు చతురు కునామంబులు-ప్రసన్నివాఁడు-సుందరమైనవాఁడు-మారి-బాలుఁడు-కూడఁగలవాఁడు-కూడదగిన వాఁడు-చక్కనివాఁడు-చక్కనివాఁడు-అనఁగా నీకన్న సౌందర్యముగల వాని పేరవును-సొగసుకాఁడు-సొగసైనవాఁడు-చక్కనికాఁడు-కాంతిగలవాఁడు-అనఁగనీ శృంగారవంతుని పేళ్లవును-చీకు-గ్రుడ్డి-అనఁగనీ అన్నంధ కుని నామములు-మూగ-మూగవల అనీ అన్న-ఓ దేవ దేవ-మూక నామంబులు॥

క॥ కాము పేళ్లై వెలయును। వేయవనొడలనఁగ మేనమె ఇయ్యనభాగ్య। ప్రాణము పేరు పురుషము। పాము ... నంగ భావమున॥

టీ॥ కైవడలు-నేను-మెయి-అనసీక నన్నిరీకము పేళ్లు మెయింగ్వున-పురుషము-పాము-ఒవ్వరిము-అడనీకన్న నిగూఢపదము కొప్పుచుండును॥

తే॥గీ॥ నెఱులు నెఱకలువెంట్రుక కురులునంగ॥ కొప్పు తానము కేశంబి త్రావె తెను। కేశ కొమ్ములు ఱలుమిం గీలుగంటు। క్రొమ్ముడి కేశబంధ మాడురవారణ॥ టీ॥ నెఱులు-నెఱికలు-వెంట్రుకలు-కురులు-అనసీక న్న కేశనామములు-కొప్పు-తుఱుము-వెంటి-క్రొత్తత అనసీకన్న ధమ్మిల్లము॥

కున్న కిశ్లుణము-కీలుగంటు-క్రొమ్ము డి-అను నీయున్ను శబ్దనామములు॥

తే॥గీ॥ మిసలు వెన్నసరి మదురు కరంగు దురఘాలం బూడిక దా
దనగఁ జావు। నాఁశవాన ఖము అసు కునుకు తాను। లలరుఁ గామగన్న
నాఁ భ్రశేష॥టీ॥ మిసలు- వెన్నె లు-మదురు- వెన్నదురు- తొగళ్ల పాల
మునకుస్వాములు-డాడి-ఁజాపు- తేజన్న తేటి ఖముటనునామములు-
కాగ-కన-కన్న తేత్రమ్ము వేగ్రములకుపేర్లు॥

క॥వీనులు చెప్పులనంగా। జానగులఁ నాకర్ణములు శవణములకుఁ
గౌనన డుమన నఁదఖ। ఘ్రాణములగుమధ్యమునకు తెగి కేంధరా।

టీ॥వీనులు. చెవ్పులు-జానకులు. తీత్రన్న శ్రవణములకుపేర్లుగానము రు
ము-శ్రాం-నదుము- తీయున్నమధ్యమునకునామంబులు॥

తే॥గీ॥ నిక్కు కొమ్మె బోఁసన వలరు పతి। నాఁగ్యమునకొప్పచుంచుజా
క్యాలు మొగంబు మోము మోమన వెల్లెప్పమాగు తునకు। పెంకోడుముసంగు
కువ్పురానఁ వాడా॥టీ॥ అపు-కొ-ప సి-బోఁ-అనగానీగ ము. వక్షమ్ము
లుపొత్తి కుపెళ్ళ న-మొగము -మోగ-మో యాగానీ త్రన్న ముఖముపేర్లు॥
పెంకోడ-పదుపు-ఆ- సి-అ ఊపవు కునామంబులు॥

తే॥గీ॥ వదగు ఉమ్ముపు నోరు వాయియనఁగ। పలుకులునాగదంతం
బుప్పగు వెలయు। పెదవి వాతెర మోవి యఁగ వెళి దనరు। దండు మోవ్వంబుకి
తాంపకంపమాలి॥టీ॥ నోరు.వాయి.అనకీ-ఆ ను దఃగుహనామములు- ప
లు-పలు-ఆఁనీ-అన్ను దంతములకు పెళ ఫ్లను-పెదవి-వాతెర మోవ తన్న కి త్రి
మ్ము చే-క శిఖ ంగు కంజమాలి-బ్రెంబొప్పచుంచున॥

క॥కయియకఁ శ్రేలవలెచెయి యఁచే ఁ గరాంబు చేతాహస్త। హస్త
యడ లగనన్నవాగ్దా। ప్రియవలభకాశి గాపురీవానిల ము॥

టీ॥కయు-కై-శేలు-చె య్యి-చె-చెయి-చే-అనగానీ ఒన్ను -హస్త
ముహానము గాగ -బి యన్న పర్ణాల పయి-హ స్త నకునామంబులు॥

క॥ఎఁయునడై డంబుగా।నది యనగా వెడద సంగమరియుల్లమునా। గ్రా
దయము నకునిపయొఁ గున।పది ంబుగనాఁ ద్రయుములు విశ్వార్థి-తీ॥

టీ॥ఎడ- డెంద ము -గ ది-ఎడద॥వా॥ఎద్ద- ఉల్లము - అనగాను న్ను ఒవి
శ్వానికుతీ.హృదయమునకుప్రసిద్ధి గానామములై సొంపగును॥

సీ॥ బాహుయుగ్మవిర్ణయ్యఁ। గాబెల్లు కోర్లు కెంపు కరములుబుగా।

...చెయ్యికాపడ చెయ్యి౽గాఁ జను కరచరణముభాగనామములు వీని॥

టీ॥ లోఁచెయ్యి-లోఁతలగాను౦డెడి చెయ్యి-ఆఁపెయ్యి- లోవలి చెయ్యి-అనగాని యన్ని-కరతలమునకు పేళ్ళగును-మీఁచెయ్యి-మీఁదుగాను౦డెడు చెయ్యి-పెడచెయ్యి-పెడగాను౦డెడు చెయ్యి ఈ యన్నికరచరణముభాగము పేర్లు॥

ఆ॥ గీ॥ పొట్ట బొఱ్ఱ కడుపు బొజ్జ బొఱ్ఱ యనఁగ-నొప్పు నుంచు వాక్యలుదరమునకు। నాభిబిలమునకును। నాభిరంధ్రములగు। బొడ్డు నాగమరి యు పొక్కిలనగ॥ టీక॥ పొట్ట-బొఱ్ఱ-కడుపు బొజ్జ బొఱ్ఱ అనఁగనియన్ని ఉదరమునకు పేర్లుగా నొప్పును-బొడ్డు. పొక్కిలి. ఈ యన్ని నాభిబిలమునకు నామములు।

గీ॥ వెన్నవంగను వీపు నావెనుకవేన। నాగవరమౌంగ ముఁకొప్పు నామములుగ। పుత్తితలపాలనగ పుర్వపురియు నా। పాలమునకాఖ్యలై యొప్పఁ ఫాలసేరు॥ టీక॥ వెన్న-వీపు-వెనుక వేన-ఈ వెన్ని పృష్ఠభాగమునకు పేర్లు-పుర్రె-తల-పాలు-పుర్వ-పురియు-అనఁగనీయన్ని-ఫాలము నకు నామములగును॥

క॥ అనుగనఁగఁ౦జమనగా। పుడమివరంబున నామములు విలసిల్లన్। మెడకుత్తుక బుర్గొంతన। నడుమున కౌంబునకు పేళ్ళ సంగద్వంసీ॥

టీక॥ అనుగు-అంజ. ఈ యన్ని భూమియందుపాదమునకు పేర్లు-మెడ కుత్తుక-బుఱ్ఱ-గొంతు-ఈ యన్ని కంఠమునకు నామములగును॥

ఆ గీ॥ బుర్వవంటకంబు బోసము చెలువు। డాసిగముపసాదమొఱెవ నగ। నన్నిమొప్పు చెలగలరు పట్టు మిడి। న్నెనువుపిరెకొక పలువరుసగ॥

టీ॥ బుర్వ-వంటకము బోసము-చెలువు-గూను-పుగిరము. పసాదము ప్రారెము-ఈ యని-అన్న మునకు నామములు-పట్టుము-పర్వన్వ దిరె॥ పౌ కిరకొక-వలువ ఈ టమ్మ వస్త్రమునకు నామములు॥

తే॥ గీ॥ మెసవె నారోగిం మెనర్చి మెక్కి తిని యొ। కుడిచె నారగించెనవ పాకడియొనమితె। పడెనసగ పొప్పు భోజనము సేసె। టకివి నాఖ్యలై యాశయుభశేశ॥ టీక॥ మెసవె॥ పా॥ మెసగె-ఆరోగిం మెుర్చె॥ పా॥ ఆరోగిం మెు-ర్చె-మెక్కె-తినియె కుడిచె-ఆరగించె-పనాకడియె-నమిలె-పారదొ మాగగన్న భోజనము చేసెననుటకు నామములగును॥

క॥ నానయు నసిగ్గు నివ్రీడె। నానిన్రపిడాపడంబు నామంబులగున్। కానము పేయుట వేళ్ళగు। నానటన్రానుటనద్రాగుటన గ్రోలుటనన్

...గ్రోలుట-సిగ్గు-నివ్రీడ ఆనఁగనీయన్ని లజ్జకు పేర్లుగా నొప్పును-త్రానుట

ద్రాపుట-ద్రాగుట-గోలుట-అనీర్థమ్ము పానము సేయుటకు పేర్లు॥

ఆ॥ గీ॥ తలిరు కత్తై యటై తైహారివాణంబు। కట్టకంచమనగ దనరు పాత్ర। జ్ఞైలుచషకమునకు పేర్లు దబ్బ కోర। గిన్నెయనగ [illegible] తగిరిని వాస॥

టీక॥ తలి.య-కత్తైరము-తైతె.హారివాణము-గట్టకంచము- అననీయన్ను భోజన పాత్రలపేర్లు-డబ్బ।పా॥డబు.కోర-గిన్నె-అనీర్థపాన పాత్రపేర్లు॥

తే॥ గీ॥ వలినె పళ్లెర్లు ఫ్పా జోండంకము జోహారు। మొక్కు జేజే యనగ గేల్మోగి చెగోడి చే। సెల గజే మోస్ఫేనసమస్కృతి యునర్చు। ననటకేవియాక్యల గురియు [illegible]॥

టీక॥ జోత-వందనము- జోహారు- మొక్కు- జేజే అనగనీ నను నమస్కారమునకు పేర్లుగా నొప్పును-గేల్మోగిచె.చేతులు జోడించె.కోరిచె ఎల గజే చేమోడ్చె-చేతులు మోడ్చె-యీరన్ను నమస్కారము చేసెననుటకు పేర్లు॥

తే॥ గీ॥ వొప్పు శ్రవణించెననుట పన్నుండె వండె। తర్వడించె పరుండెనుట వల్లించె। త్రిమ్మడైనాడు మరి మెత్తగసగ్జ। పరుసు పాన్పు శయుగు శయ్యపాల నేత్ర॥

టీక॥ పన్నుండె।పా॥ పండుండె-వండె - పవ్వళించె-పరుండెను-పవ్వళించె। త్రిమ్మర-అన గానీ రెన్ను శయనించెననుటకు పేళ్లుగా నొప్పును- మెత్తసగ్జ-పరుపు- పాన్పు-అనీరన్ను శయ్యకు పేళ్లు గానొప్పును॥

తే॥ గీ॥ వొప్పు ధ్వని పేళ్లు రొదయు నలుపునాగ। సద్దసంగనుకూతనాచప్పుడనగ। లుకుడనరొదనము సేసి సెనుటకాఖ్య। లెసగునరచెనువాపోయె మునేడ్చె నగ॥

టీక॥ రొద.నలుపు.సదు.కూత-చప్పుడు-అలుకుడు.అనగానీయన్ను.ధ్వని పేళ్లుగా నొప్పును-అరచెను-వాపోయెను-ఏడ్చెను.అనగనీ రెన్ను.రోదనము సేసెననుటకు పేర్లు॥

క॥ ఆగు పెళ్లునీరుపట్టన। నగదప్పియు దూపయనగ దాహంబునకౌ। నగ పునగునప్పు నప్పునా। నగు నాఖ్యలు పానమునకును నగజాధీశా॥

టీక॥ నీరుపట్టు-దగ-దప్పి.దూప.అనునీరన్ను దాహమునకు పేర్లు- నగప్పు-నగు-ప్పు.నప్పు-అనునీరన్ను పానమునకు పేళ్లగును॥

క॥ త్యాగము ఈబడుకనంగా। సీగియునానికుటయునగ నీవియనంగా। తేగమనపెట్టునాగను। త్యాగమునకునాఖ్యలగు చుధరబరగుశివా॥

టీక॥ త్యాగము-పుడుకు-ఈగి-ఇకు.యీవి.తేగము.అనగానీరన్ను వైశివ-త్యాగమునకు పేరగుచు ధరలో నొప్పును॥

ఆ॥గీ॥అలసె వెరసె మౌ త్రిగల సెదిశెజెంజె। పాంచె వారసెమౌజెనెం
దె వెన సె।నవగవక్రమయ్యే మాటకునవి వ్యాలకు రీశయాశయాధ్రశేశ॥

టీక॥అల సె-వెరసె-మౌ త్రి-గల సె-అది శె-జెంజె- పాంచె- వారసె-మౌ
జె-నెంజె-పన్నెసె-అనగా౧౧౧౧ను సక్రమసంఖ్యానటకు పేర్లు॥

ఆ గీ॥ఎడ శెతా శెవేరుజ జెబూవిచ్ఛెనా। నలా భేదమయ్యె నటపేర్లు।
స్వాతశతాధ్యాన నటకు పేర్లులోనయు। గమయ్యేననగ ... త్రి॥

టీక॥ఎడశె-పాశె. వేరుప జె-వ్రరివిచ్చె- అంగనీరన్న భేదమయ్యేనను
టకు పేర్లు- ...నయ్యే-అగ్గనయ్యే-అనగానీ అన్న ఒకసహనేత్ర-స్వాధీనమ
య్యేనటకు పేర్లగును॥

ఆ॥గీ॥అనుగృహీతమయ్యేనటకు పేర్లగ। బడియె జేపడి బట్టుబడి
యె।చిక్కుబడియెదగి శె।ఇక్కనగు వ్రదె॥నగనగనివే యభ్రశేశ॥

టీక॥అగపడియె-చేపడియె-ట్టుబడియె-చిక్కుపడియె- తగిలె॥పా॥అవి
లె-చిక్కు-అల్పదె.అంగనీరన్ని గృహీతమయ్యేనటకు పేర్లుగా చెప్పను

తే॥గీ॥అనికనొడివెక్కాణించెనా। దజెప్పెనిచెవాక్రిచె బలికె.
నాజనవచించె।నటు...వ్రించెనా। కించెనువినెనం।లరువినియెను ...త
మయ్యేనటపేర్లు॥టీక॥అనియె-నొడిశె- వక్కాణించెను-ఆదె-చెప్పె-అని
చె-వాకుచ్చె- పలికె-అనసీరన్ని వచించెనటపేర్లు- ఆలించె- ఆలకించె
ను-వినెను-వినియెను-అంగనీరన్న శ్రుతమయ్యేనటకు పేర్లు॥

క॥కనియెనుజూచెను ...ంచెను।గనుగొనెగన్గొనెనంగగలయవిచె ల్లెచనువీ
క్షించెనటంటకు।ముత...రాజగననకాయజనమనా॥టీక॥కనియెను-చూ
చెను- ...ంచెను-కనుగొనె-కన్గొనె- అనగనీయాన్న ... వీక్షించెనటకు పేర్లు

క॥చనుక్కృతగనునడయ్యేనటకు నామంబులచునవనిసరిగెవక।
జనియెనపోయె నెగె।జనివినియెదన వెడలిపోయెనటకు ... రుద్రా॥

టీక॥అరిగె-చనియెద-పోయెద-పగె-...నియెద- అనసీరలుకులు
గమ్యకృతగమనమయ్యేదనటకు నామంబులు॥

ఆ॥గీ॥...ద్వం...కథల్యలకు ...బ్బిడిమ్ముడి।జంటదంటదుగయుజమిలిరెంటయు
...మిథునము ... ...కౌయుకనయనాగిథూత లుబ॥టీ॥ఇ
బ్బడి-ఇమ్ముడి-జంట-దంట-దుగ-జమిలి-రెంట॥పా॥రెట్టి-ఇమ్మ...నగనీ
... పేర్లు-...-దో...-అనగనీ౩నుమిథునమునకు పేర్లు

సీ॥ పుండ్రాఖ్యకుడు కుసుమాకరుండనుచు నేకమారేండికరు నాగకేశవ నామ ... మూడు ... తిలకవంతాలునా ... గా ... నవను ... వెసగుబహాంగదేశవంత ... తిగ్గాగవిప్ప ... దగుచుపీనంగ్యాసబేలీడ ... కడము ... దనరుని రునాలు ... దించి ... యనగ ... గుచీరారు ... డెందు ... యునగ ... ద శమునకు ... లౌధగణియాంక ... శైలజానాధ ... మధసంవయిన ... ॥

టీ॥ పుండ్ర-పుండ్రకుడు-పుండరీక-పుండ్రకము అననీర ... నకు పేళ్లు- ఈరు-రెండు ... అ నీ ... ద్వయము నకు పేరు-తిగ మూడు-మూడ్.అన నీ ... త్రయమునకు ... పంచ-మూడున్న-పుటీ-నలు ... చా- అననీరను చతు ... పేరు-చవుపంచ నాల్గును ... టిని ... ఐదు ... పన-అ ననీ ... పంచ ... పేరు-ఆఱు-యిరుమూ ... రెంపుమూర్ణ ... త్రిగ-అననీ ... పేర్లు ... పలి ... అరున్న-పుటిన్ని-అననీ ... పేర్లు ... నాలుగు ... రెండు నాలుగు ... పదిమిది ... అనీ ... పేర్లు- ... రెండు ... పదిన్ని రెండును- బార- అనినీ ... ద్వాదశాంగ్యకు పెర్లు॥

తే॥గీ॥ ... రిగమా ... రెమురి ... బరచెనుతొలగె॥ నవ్వు ... వని ... పలుయితొం ... నుట। ... చంద్రరేఖా వతంస॥ టీక॥ ... గెను ... తెను ... వెళ్లి ... చెను-తొల గె అననీ ... చంద్ర రేఖావతంస ... నుట పెర్లు॥

క॥ వెంచే సెన వచ్చె ... నుని చ్చె ... గురుగు దంచెనునా ... ॥ తెం ... నాగతు॥ ... బలుకుటకు ... ॥

టీక॥ వెంచే సెను వచ్చెను. చను దంచెను. పిచ్చె శెను- అరుగు దెంచెను పతెంచెను- అననీ- ఆగతుడయ్యె సుచుకలుకు పెర్లవును॥

తే॥గీ॥ నాకుసుత నాట ... డియు నాటగొ ... నాటబట్టినాడు మొదలు నా ... గనాహ్వ॥ య ... దారభ్య ... నుటకవని । ... నాధశ్రీవి శ్వ ... ధ॥ టీక॥ ... డుసుత ... టసుండి॥ నాటగొ ... నాటబట్టి॥ నాడు మొదలు ... దారభ్య ... గుటకు పె ... గు॥

తే॥గీ॥ వై రము ... మూలమురు । ... పగ ... చ్ఛరము మూడు ... యన॥ వలపు ... తెలునానలరు బెరు॥ మో ... హవ్వ ... నకు ... ॥

ముదని పేరంగ॥టీ॥కంటు। వగ। వచ్చరము। పూత। ప్రేంటము. అనే గవయోరము కు పెరవుమ। వలపు। మారిమి। కే [illegible]। అనగ మోహమునకు పేరగు॥

క॥ పెనుకువ జగడము కయ్యంబని బవరము కలనా జి వ్వాలము పోట్లా ట నదు మనబోరన గా। జ నెయుద్ధంబునకు పేరుచంద్రార్ధధరా॥

టీక॥ పెనుకువ। జగడము। కయ్యము। ఆజి। బవరము। కలను। జివ్వాలము పోట్లాట। దురము। పోరు। అనగానీ ౧౧ యుద్ధమునకు పేరగు॥

ఆ॥గీ॥ సమయంబు జే సీజ క్కాడును గాడు। పదిపెబీదము చె నన గ। సురుము జే శేద్రుం చబరి మార్బ్బ దెగటార్బ్బ - మగ్గ గొనియె దునిమె మడిపె నన గ ॥ర్ధ॥ తే॥గీ॥ హత మొనరింపజేసినపుటకు నాఖ్యలయ్యె మనిపె నే లెను బ్రతికించె మంచె బ్రోచె। కాచె కాపు నాఖ్యలు సగ వితోడ। నరయ బోషించెననుటకునంబిశేశ॥టీ॥ సముదంబు జే సీ। చక్కా డె। ద్గాడు। పదిపె పీచమడచె। దంపెగు బులు జే సీ యుంచె। పరిమార్బ్బె. తెగటార్బ్బె. మగ్గ గొనియె। దునిమె। మడిపె. అనగనీ ౧ గృహింపమహాయినటకు నామములు। మనిపె - పరెను। బ్రతికించె। మన్చె. బ్రోచె। కాచె। అనగనీ ౭ బోషించుననుటకు పేర్లు।

క॥ధరలో మూరాహ్వయములు। బరగుజ మొనగాడవంగ బంటన గాడును। టరి యనవడిగలవాడన। భీరుదనవాండన గ నగభీరుకశధీర ॥టీ॥ మొనగాడు బంటు బోటరి। వడిగలవాడు। విక్రమ। వాడిమగడు. అనగనీ ౭ శూరునకు పేరు॥

తే॥గీ॥ వాసట యనదోడ్పాటు నాసహాహ్వయంబులగు చుండు రెండు సహాయమునకు। నాఖ్యలు శుభంబునకు లగ్గనంగ బాగ। నంగ మేలన లెస్స యునం గనీశ॥టీక॥ వాసట। తోడ్పాటు। అనగనీ ౨ సహాయమునకు పేరవుచుండును॥ లగ్గు। బాగు। మేలు। లెస్స॥ అంగనీ ౪ శుభమునకు పేరు

ఆ॥గీ॥ మూలె నీ క్లైచ చ్ఛా గాలంబు చే సేను। గెడ సేసను సెనాటెం డి సెజ్జ పెద్దనిదుర బోయె బిద్దె కోరెను గంతు గొనియె ననుట పేరగు మృతునకు॥

టీక॥ మూలెస్ని క్లై। చచ్చె. కాలంబు చే సెను। కెడ సె। సెను సెడు॥ అరె। మడి సె। చెల్లె। పెద్దనిదుర బోయె। బిట్టె। సోరెను। గంతుగొనియె. అనంగానీ ౧౩. మృతునకు పేరుగా నొప్పు॥

సీ॥ తెప్పనై నది యుడ దివ్వె నై నదియు ననాకై నవనగ బాగై నదనగ॥ [illegible] సెక్కమై నదనవి [illegible] మై నదియునమానై నకనగ లెస్స యునదమగపిన్న నైన దియున జెన యువనననలువై నవియునగ జెల్ల యునదనగ। పావరి నయదియు వనో వరి దినజొక్కటమైన దనగ బక్కనిదనంగ। సొగసయినదనగను సొంపై నేనన

గొమ్మ౯తె వది యనఁగొనఁబెవడవఁగ। లోంమైనదవపిం గార మైనదియున తీఱుయి
నదవఁగమెచ్చుయినదనఁగ। మురువెగలయది తొయ్యయిన దొరపుగలది। యింవ
మైనది। వసదలరినట్టి। పనఁగబరగినదను జెన్నుకవ। అంచుంక। సంజులంబయిన
దనటకుమునవదము॥టీక॥ తీప్పనైనది। కప్పనైనది। జాగైనది। బాగైనది। నా
కమైనది। ఇన్నాణమైనది। సొగైనది। శస్యమైనది। చిన్నమైనది। చెన్నమైనది
వలవైనది చెలువైనది-సొంపైనది-సరసమైనది-చొక్కమైనది-చొక్క
ముసొగసైనది-సొంపైనది-... గొప్పైనది-లోకమైనది-సింగార
మైనది మేలైనది-మెత్తనైనది-మురిపెమైనది-పెంపైనది-పెంపుగలది-అం
దమైనది-ఇనుపైనది-అలరినట్టిది పరగినది,అనునీ ౩౦ పేర్లు ప్రాయినఁజందమం
పంజులంబైనదనుటకు మనోజ్ఞమైనది యనుటకుఁ బొప్పును

తే॥గీ॥కపురమనఁగప్పురంబనఁ గప్రమనఁగ ఘనసారమనఁగ హిమకరమనఁగ ... మొప్పుతాం
బూలమొప్పు। పడియమున వక్కలాకులు ... తమ్ములంబనఁ బీడెంబు వీడ్యము
నంబరారి॥టీక॥ కపురము- కప్పురము- కప్రము- అనునీ ౩ కర్పూ గము పే
ర్లు- పడియము-వక్కలాకులు-... తమ్ములంబు-పీడెము-వీడ్యము-అనునీ
[illegible] ... పేర్లు

తే॥గీ॥ విలయుచుండును సిరిలచ్చి కలిమియనఁగ। ఎడసంపద లెక్కుడిపదరి
కము। లేమి నిప్పచ్చరము నెవ్వ లేమియనఁగ। సరిదారిద్ర్యమునకునాఖ్యలు
గిరీశ॥టీక॥సిరి-లచ్చి-కలిమి- అనునీ౩ సంపద కుపేరు ఎక్కుడి- పెదరికము-
లేమి-నిప్పచ్చరము-నెవ్వ-లేమిడి-అనునీ దారిద్ర్యమునకుఁ బేరు

తే॥గీ॥ మగతనంబనఁ గండనఁ గటిమియనఁ బౌరుషంబునకాఖ్యలై పర
గుచుండు। గొప్ప చేయనా చేవయును దిట్ట। దనము గాఁగదిబిగువు నాం
గధృతికి పేళ్లు॥టీక॥మగతనంబు। గండు। కటిమి। అనునీ ౩ పౌరుషము పేళ్లు
చేగ। చేవ। దుడుకు। గట్టి। దిటము-ఉరిది। బిగువు అనఁగానీ ౭ నుధృతికి పేరు॥

తే॥గీ॥ బత్తులనబొంకులనదబ్బరలనఁగ కల్లలనఁగ హుళక్కి నాఁ జెల్లుబే
రు। అరయ సత్యమునకు నసత్యంబు బరగు। నిజమనఁగ నిక్కువనంబనని క్కమన
గ॥టీక॥బద్దలు। బొంకులు। దబ్బరలు। కల్లలు। హుళక్కి॥సా॥ హుళక్కి-అననీ
డు॥అసత్యమునకు పేరు। నిజము। నిక్కువము। నిక్కము। అననీ ౩ న్ను సత్యంబు
నకు పేరుగా నొప్పును॥

క॥ బెడదబెనచేఁ బుచేటు-ప్రొదవాత్రంబు గలార్పగోరసం

[illegible] గడ్డ [illegible] జనవిభుగారి [illegible] ॥టీ॥ [illegible] దేవ, చేయు। చేట్పాటు। గొడవ [illegible] లాద్పు [illegible] నసు। [illegible] [illegible] ఆసీం [illegible] పేరుగా నొప్పును॥

క॥ వెలజట్టి విలువరో [illegible]। గలవమువు [illegible] నామ [illegible] లయగ [illegible] సగా। గొలమున [illegible] గల నొప్పు శివా॥

టీక॥ వె॥ జట్టి। విలువ। రో [illegible] యను [illegible] కు పేరై యొప్పు [illegible] సము। [illegible] సీ [illegible] కులమునకు పేరు.

క॥ [illegible] వెండి [illegible] దిగు [illegible] గుపసునా [illegible] పునుప [illegible] శ్రీ [illegible] గుమహీధర చాపా॥

టీ॥ [illegible] వెండి [illegible] తిరు [illegible] ము [illegible]॥ము [illegible] అనే [illegible] పేరు॥

క॥ ఒకానొకయొకపరి యొకమా। [illegible] సారొక తేప [illegible] గా। [illegible] సారి [illegible] తే॥గీ॥ [illegible] వారం [illegible] నన్ని పేళు [illegible] బల్యారు వేమారు [illegible] బెప్పె [illegible]। మారు [illegible] బహువారంబులకు [illegible] టీక॥ ఒకమారి. ఒకపరి. ఒకమాటు. ఒకసారి. ఒకతేప. ఒకసారి. ఒ [illegible]। [illegible] మారి॥ పా॥ [illegible] నగ [illegible] వారములకు పేరుగా నొప్పును। పల్మారు। వేమారు। [illegible]। పెక్కుమారు లు। [illegible] బహువారం [illegible] టకునామ్యలపు [illegible]॥

తే॥ గీ॥ త్వరితమునకొప్పు [illegible] చెచ్చెర [illegible] వేగిరము వేగ [illegible] వడి [illegible] గ్రక్కున [illegible] గ్రద్దన [illegible] గ్రన్నన [illegible] గొబ్బున దిగ్గున [illegible] గకుధర చాప॥ టీ॥ చెచ్చెర। [illegible]। వేగిర। వేగ। [illegible]। వెసన। వడి। గ్రక్కు న। గ్రద్దన। గ్రన్నన। గొబ్బున। దిగ్గన. అనునవి త్వరితమునకు పేర్లు.

క॥ [illegible] లపువివరింప గానా [illegible] వరుస [illegible] నిర్గమించె [illegible] లో॥ వెలువ [illegible] వెడలెను। వెల [illegible] జగత్ ప్రకాశవిద్యాధిపతీ ॥టీ॥ వెలువడి [illegible] వెడలెను। వెలలు [illegible] నిర్గమించె [illegible] నామంబులు॥

[illegible] వి [illegible] రించె [illegible] నామంబులగుచు ధరప్రసిద్ధిం చెను [illegible] వారము జేసెను। గాని [illegible] గ [illegible] గొందా [illegible]॥

టీ॥ అగ్గించెను। [illegible] వారము జేసెను। గాని [illegible]। పొగడెను। [illegible]

డెను|అ నీశ వాణినుతి తియుంరించె సటకు పేరు॥

సీ॥మట్టలువిందులుముట్టాలుబంధు శులనజన బంధువసూవ్య నుతులు। వరలుడువన్యకులాతివాడు గా వింతవాడిన బెరి వాడరం। న్యాయం బునకునామమునాశవంబ న్వేషించె టల వెడికెవె। న। సేనా సేనసంగ్రహార సేనవెనా ంబ బచే గ్రమ దోడ। గ్రమ కొరికెతమి కోర్కె యిచ్చ్యాయగ। వెప్పుకయొకప యుక్కగకెల్లపుక చ్చ. యు యువు మునిచ లసకన దనరు వ్యాల చుకగంపనసటకు భ్రశ్రీశ॥

టీ॥ పట్టలు।నిందులు।మట్టా బంధుగు-అ నీశను బంధువుల పేరు- లాతివా డు।వింతవాడు॥ అవాడు॥ అననీకైనట్టి య్యనిజేరు। నవంబు. అ నగావ్యడ బేరు॥వెనకై।వెయు కెన-అరసే। రో సేంద్ర సే।నడవె-అనగనీ టను న్వేషించెననటు బేకు.కమ్- కొరికె।నను॥కోర్కె.యిచ్చ అనగ నీశనయిచ్చుకుపగవువ।యొపుకున।యొడపక।ఉడుగ।।కొలపుడు। చ్చ-అత యు ంను।విచ్చులు-అనగనీశనునతనునటనుటకుగానొప్పువ॥

సీ॥గ్రస్తగుప్రవేశించెనటకు వ్యాలుమూర్తి నెచాఅ నుదూరైదగ।నం ఘ్రిత్రాడిఉడ జేసిన టకువెల్లగుదాడెగాళను గ్రుమ్మెదనెనగ। నా లవ్యమొరించెవనటకు వెనా లునడ సేను మన తెలినం।త్యక్తంబు గావించెవనటకు వ్యాలవుపీడెనుదతెవిడిచెనగ। నా రు నారగ్యపీడ్వ డెతడబడెన।నాల్గొప్పవిర్యాసము చెయ్యనను॥లగు ప్రహరించెను టకాహ్వనులడకే।కొట్టెము త్రెపుమోడెనాకరలయ॥టీ॥మూర్తి నె చోచ్చె-మూరెను.అనగనీశను ఒవేశించెననటకు పేరు।తాచె।ళ్ళను - గ్రు మ్మెతవ్యను।అనగనీశను అంఘ్రితాడితుడ జేసినటకు పేరు।తవ పేరు॥ మ వలెను-అ గనీశ - ని అ స్య సె సేననుటకునామములు।వీడెను।వదలెను విడిచెను అ గనీశ। మత్య కంబుగావించెనటకునామములు- తారుమార య్యె-పీడ్వజే।తడబడెల నీశనువర్యాసముయ్యెననటకునామములు - అన కు।కొట్టె।మొ త్రెప।మోదె।అ నీశను ప్రహరించెనటకు పేరలు.

సీ॥ ఎదుట నెదుట - మ్రోల ంగలనాగనాళ్యవెనసంశమందను టకభవ। ఖలయుకవడలికయలవు సెది న నంగ గ్రమమునిశాఖ్యలవు సమనక ము।తాలిమి తొందరుపుదాలుకొంట నగంగతిమకునా వ్రయాములల్తిదమణ వనన్న టవలిలవంతంబుటక్కు మత్తూరంబు వెనవదద్మ మునకునిపుడు నేత్రి।

వెరకనగ వెదయనంగను వెరయనంగ । నలు నగళీతికాఖ్యన లేకంటు నిమ్మ,
కంబన నెమ్మినా నెమ్మది యనఁ దనరు పేరుని రాతంక మనకు నీళ్ళ॥ టీ॥ మొందట
ను। తొదుటను। ప్రోలు। ముంగల । అన గానీ ర నవను ఖమందనుటకు నామము
లు। అలయిక। బడలిక - అలుపు । పే॥ ఆ యగస్త్రీరను శ్రమమునకు నామంబులు -
తాలిమి। ఓర్పు। తాలుకొంట। అనగనీ రెండు క్షమకు పేర్లు। టవళి। బవంతం
బు। టక్కు। మృత్యూకము। వెడన అనగనీరు చద్మమునకు పేరులు। పెరవు। రొం
ట। వెర। అయకు। అన నీరు ఖేదమునకు పేరు॥ నిమ్మళంబు। నెమ్మి। నెమ్మది - ఈ ౩ ను
నిరాతంకమునకు పేర్లు॥

సీ॥ ఆపద కొంచెము సై ర మాలకింపు విన్న విచిజిలుకన్నంబు నాద
కర్బు। స్వల్ప మెక్కువనాగ చాల నెంతేని యు మిగులంగ నగ్గ యుమిక్కిలియన,
పెద్దయును నీ పేరగు బోని మను గాన నటు పెంపు క్రమ మయ్యెనమట । కగుప
రు వెగ్గలంబు మెక్కిలి పెనెక్కిపను మెన్నసనుని క్రమ ముతోడ । సగ్గెముం
డెడొంకెద గెంగడతెను। క్రంగె గెబ్బలుం గెం సుక్కెనసగ । ఒనరు పెగు ట్టుటీగ
దళనొందెనటకు। నీశ్వరీ ప్రాణ నాథ విశ్వనాథ॥

టీక॥ ఆపద। కొంచెము। సయి। మ। అలతి। ఆన్నువ। చిన్న। విఱి। జీల్లు పన్నం
బు। అనగానీ స్వల్పమునకు పేరు। మిక్కుడు। చాల। మెం చేని యు। మిగు
లంగ। త్నయు। మిక్కిలి। పెద్దయు। అన నీరు నమునకు పేరు॥ వెగ్గ
లంబు। క్రిక్కిరిపె। మెక్కుపమయ్యె - అనసీరె నుడుగు కృష్టమయ్యె నసటకు
పేర్లు॥ సగ్గె। ముంచె। డొంకె। సగ్గడ। సడలెను॥ క్రుంగె। ఉబ్బణంగె। సుక్కె
అనసీ నికి దశ బొందెనటకు పేరు॥

ఆ॥గీ॥ మించు మాసె మేలు మేటి పెచ్చెచ్చు॥ నధికమునకు నాఖ్యలగుచు వె
లుడు। గనులనగ చెమ్మావులు చేరలనగ మొప్పు - కర్మమునకు పేరు చర్మ వసన॥

టీక॥ మించు। మాసి। మేలు। మేటి పెచ్చు - మొచ్చు - అనగనీ యని అధికమునకు
పేరు। బగులు। చెమ్మావులు॥ చేరలు - అనసీ రెని కర్మమునకు పేరు॥

ఆ॥గీ॥ అని పెనని చెబని పెబని ఘనం పెచుటం పె। బుచ్చె గెలుపు మని మెపొమ్మట
నియె। నసగని నిసమాఖ్యలను ప్రస్థాపించె। నవెదుక్కి యుకు నీశ యభయ శేశ॥

టీక॥ అని పెన - అని చె। వని పె। నని చె - ఆం పెను। పంపె। పుచ్చె - గెలువు మని
మొపొమ్మ టనియె - అనసీర నిప్రస్థాపించెన నెడుక్రియకు పెర॥

తేగీ॥ నసగము సాము నెదు పెళ్లగను నకు । దనరు మ్యాఖ్యంబు క్రుపెరుద

గుఱ్ఱండు కొదవకొరత కొరంతతక్కువయనంగ । వెగిలితడకుఱ్ఱనానిదివిశ్వ
నాథ ॥ టీక ॥ ఆర।వగము। పాము। అనగనీ 3 ను అర్ధముఁనకు పేరు।గ్గు।కుం
దు।కొద।కొరత।కొరత।తక్కువ।వెలితి।తడవ। అంనీరానివ్యూనము పేరు॥

తే॥గీ॥ పెర్లుబశ్శా త్పదమునకు బెల్లువెక। పిదప తర్వాత వపడిపిమ్మట
యన। మునుపుమున్ముమున్నతొలితొల్లియుంముతొలుత। ననగపూర్వవచో
లవునగనీవేశ॥ టీ॥ వెనక।పిదప।తర్వాత।పదపడి।పిమ్మట।అనగనీ 4 -పశ్చా
త్పదార్థముకు పెరగుచుకొప్పు-మును।మున్ను।ముస్ను।తొలి।తొల్లి।ముం
దు।తొలుత।అనసీ ఓ పూర్వపదార్థమునకు పెరు॥

ఆ ॥ గీ ॥ పారుబోతుపిఱికివంచకోచయనంగ।ప్లదనరునవఁ రభీతున
కు।దిట్టయుక్కుతునియుగట్టిడేందము వాడనంగధైర్యవంతుడలరునీశ॥

టీక॥ పారుబోతు।పిఱికి।పంవ।కోచ-అరగనీ 4- భయముఁనకు వెరచిన
వానిపెరు-దిట్ట-ఉక్కుతునియు।గట్టిడెందము వాడ-ఆనీ 3- ధైర్యవంతు
నామములుగా నొప్పు॥

తే॥గీ॥ ఫౌజు చేరువమొత్తంబు బారుతుటుము।పంచువరిగమికూటువపిం
డుదాటుమూకదళమున బెగ్గుసమూహమునకు భుజగవరహారయువిమిత్ర
పురవిహార ॥టీ॥ ఫౌజు।చేరువ।మొత్తంబు।బారు।తుటుము।పంచు।వరి।గమి।
కూటువ।పిండు।దాటు।మూక।దళము-అనసీ 15 సమూహమునకు పెరులు॥

సీ॥పూనెబూనెనుచాల్చెనానెనుమోచెనావహియుంచెననటయూను
హీవిభూష॥నాముపుదుచ్చాటనము చేసెననుటకు తరువతొడతిమెనుపరిచె
పరచె। తోలెమరొప్పెనాద్రుమిఖాదినుటనుత్రిప్పెనునాగ్రహ్మరించెనన
గ। గుడించెననగనుపురలించెననసమాహ్వయముతై బరగు నిర్వర్తితంబు।
చేసినటకుపురమునిసిద్ధసేవ్య।యుద్దగించెనునాంత్పెననగనాగె। నవనివా
రించెననుటకువాఖ్యలమరు।నసుతానాథగుహగజాననవనాథ॥

టీక॥ పూనె-పూనెను-తాల్చెను-ఆనెను।మోచె అనగానీ 5-వహియిం
చెననుటకు పేర్లు-తరిమెను।పఱచె।పరచె। తోలెను।రొప్పె-అనగానీ 4 -ఉ
చ్చాటనము చేసెనుటకు పెరు-త్రిప్పెను-క్రమ్మరించెను। మఱలించెను।మ
రలించెను॥అనగా 4-నివర్తితంబు జేసెననుటకు నామంబులవ్వు। అడ్డగించె
ను।నిత్పెను-ఆగెను-అనసీ 3-నుఅవనిలోవారించెననుటకు నాఖ్యలై యొప్పు

తే॥గీ॥ జంపచేరువయునగ దాపుశాంగ। సరసచెంగటయొద్దడగ్గరకరం

గ|ఒండపజ్జయు నానమీహ్వయలమరు|కవ్యథవ కొంగ|లకనీరధినికంగ||

టీ||దంప|చేరువ|దాపు|చెంత||సరస|చెంగట|పొర్శ్వ|డగ్గర|కుఱంగిట-అం ద|పజ్జ|యా-౧౧-సమీప నామములు గా నగును-

తే||గీ||అచటనచ్చటనచ్చోటనందునాడ||నక్కడద్యోడనాయెడనటయనం గ|నాహ్వయలగుతత్ప్రదేశంబునందునమట కనఘభద్రకపథేయ యాగ్రాహ్యసహా యా||టీ||అచటను-అచ్చటను-అచ్చోటను-అందును-అడను-అక్కడ-అద్యో- డను-అయెడను-అట-ఈ-౧౧-తత్ప్రదేశంబునందుననుటకు పేరవు-

క||ఇరుగెలకులనిరువంకల|నిరుదెసనిరువక్కియందునిరువక్కియలం న్నిరుగ్రేవలనిరుగడలన|పొరిబేర్లనుమభయపార్శ్వములననుటశివా||

టీ||ఇరుగెలకుల|ఇరువంకల-ఇరుదెస-ఇరుచక్కియందు-ఇరువక్కియ ల|యిరుగ్రేవల|యిరుగడల-ఈ ౭-వుభయపార్శ్వములననుటకు పేరవు||

క||నవముగధరలోనీమా|నవవర్గముచెక్కదిదివినవ్రాసినమా|నవుల కు ననవరతంబును|శివుడవిమలశ్రీశ్వరుండు చెలువంబొసగున్||

స్థా వ ర వ ర్గు-

సీ|| వలిదిక్కువఱపుగుబ్బలివలిమిడిమలగట్టులరేడుమంచుక్కొంటిమామ|| మంచుగొండనంగహిమాచలాహ్వశైజన వేలుపుగొండ జేజేలగట్టు |పుత్తడి గుబ్బలిపుసికకంచ వానివిల్లునా మేరువు పేళ్లువెలయు|వెలిదిప్పముక్కం టిమలవెండికొండనాకైలాసపర్వతాహ్వయలుచెలంగు|మెలగుదరిగొండకవ్వం పుగుబ్బలయినంగ|మందరాహ్వయలగుపటిమలయంగ| జుట్టుగొండనవనరుసి లోకాంతమందు|చక్రవాళాద్రిస్పసాహ్వయిలగేమ ||టీక|| వలిదిప్ప-వఱపు గుబ్బలి||హి||వఱపుగుబ్బలి|వలిమిడిమల-ఈ ౪-శబ్దములకుచల్లనయైనపర్వ తమనియర్థము|గట్టులరేడు|పర్వతములకురాజు|ముక్కంటిమామయీశ్వ రునకుమామ|మంచుకొండ|హిమముగలపర్వతము-అననీ౭-హిమవత్పర్వ తమునకుపేరులు|వేలుపుకొండ|జేజేలగట్టు ఈ ౨-శబ్దములకు దేవతలపర్వత మనియర్థము|పుత్తడిగుబ్బలి|సువర్ణపర్వతము-పుసికకంచము వానివిల్లు ఈశ్వరుధనుస్సు-అననీ౫-మేరుపర్వతముపేరవు| వెలిదిప్ప-తెలనిప ర్వతము|ముక్కంటిమల|ఈశ్వరుపర్వతము-వెండికొండ|రజతపర్వతము అననీ౩-కైలాసపర్వతముపేరవు|దరిగొండ| కవ్వంపుగుబ్బలి|ఈ-౨-శబ్దము లకు కవ్వముగనగు పర్వతమనియర్థము-అననీ౨-మందరపర్వతము పేరవు||

శిఖరిపులు॥ శిఖరాలుం తేపర్వతము-చుట్టుకొండ। యామిచుట్టూకుండు పర్వతము. అనఁగా-చక్రవాళపర్వతము పెరుగాఁ జెప్పను॥

ఆ॥గీ॥ తూర్పుకొండనంగఁ దొలుగట్టంగను। పొడపుగుబ్బలనఁగ బూర్వశిఖరి। బరగుగ్రుంకు మెట్టపడమటికొండనా॥ వెలయును స్తశిఖరి విశ్వనాథ॥

టీ॥ తూర్పుకొండ। పూర్వభాగమందుండు పర్వతము। తొలుగట్టు। ప్రథమపర్వతము। పొడుపుగుబ్బలి। సూర్యుఁడుదయించే పర్వతము-అనఁగని 3-ఉదయపర్వతమునకు పేరు॥ గ్రుంకుమెట్ట-సూర్యుఁడస్తమించు పర్వతము। పడమటికొండ-పశ్చిమభాగమందుండు పర్వతము. అనని 3. అస్తగిరి నామములు॥

తే॥గీ॥ ఓప్పుగిరి పేళ్లు మలగట్టు తిప్ప మెట్ట-కొండగుబ్బలినా మేరుకుధర నామ। రాయి నాగలసంగను రాయి యనంగ। శిలతభిఖ్యలు దగు నిల శేషభూష॥

టీ॥ మల। గట్టు। తిప్ప-మెట్ట। కొండ। గుబ్బలి। అనని 6-పర్వతమునకు నామములు। రాయి। కల్లు। రా-అనని 3-శిలకు నామంబులు॥

తే॥గీ॥ పల్లియనఁ గొట్టికనఁగ రుప్పమనమరియు। నూరనఁగ గ్రామనామంబులొప్పుచుండు। పట్టణంబునకాఖ్యలై బరగుచుండు। ప్రోలనఁగ వీడనంగను ఫాల్లలప్రాణి॥ టీక॥ పల్లె॥ పల్లె। కొట్టిక। రుప్ప. ఊరు-అనని 4-గ్రామమునకు నామములు। ప్రోలు। వీడు-అనఁగ 2-పట్టణమునకు నామంబులు-

ఆ॥గీ॥ ఉనికిపట్టు తావు మనికిపట్టు రవిల్లు। తెంకి యుక్క-పట్టు తెంకి యిమ్ము॥ వెలవు గీము నాఁగ నలరు నివాసదేశంబునకు పేర్లు చంద్రమవుళి॥

టీక॥ ఉనికిపట్టు॥ తావు। మనికిపట్టు। ఉరవు। యిల్లు-తెంకి। యక్క-పట్టు। టెంకి। యిమ్ము-వెలవు। గీము। అనఁగ 10-నివాసస్థానమునకు పేర్లు॥

సీ॥ తెంకాయచెట్టన టెంకాయమ్రానన నారికేళంబొప్పునగని వేళ। మావిమ్రాననగ మామిడిచెట్టన నాగ్రభూజంబొప్పునభ్రకేశ। అత్తిమ్రానన మేడియనఁగ నౌదుంబర ధారుణీజంబొప్పు పేరుగాను; యరటియనందినా నంశుమత్ఫలధారుణీరుహంబగు ధరణీశ తాంగ-యులరు తుంబిశలాటువనగా క్యలాంశ-గంబు సొరకాయవదరునాఁగ రుశిరంటకాడనంగను జాడి నాగ శేభూరుహంబునకు నాఖ్యలై యొప్పునంబిశేశా॥ టీక॥ తెంకాయచెట్టు। టెంకామ్రాను। అనని 2- నారికేళవృక్షమునకు పేరులు.। మావిమ్రాను। మామిడిచెట్టు। అనఁగాని 2-ఆమ్రవృక్షమునకు నామంబులు। అత్తిమ్రాను। మేడి। అనని 2- ఉదుంబరవృక్షమునకు నామంబులగు। అరటి। అనంటి। యనని 2- కదళి

వృక్షములనామంబులవు-అసుగంబు।పొరకాయ।వదరు-అనగా ౩ - తుంబిక
లాటునామంబులు।తాడు।తాడి।అనని ౨-తాళవృక్షమునకు పేరు॥

సీ॥ మొక్క-మోక విసువు మొలక మోసనగ నంకురమునకును బేరులుకుధర
చాపి॥యాగురకడలిరు నాజిగురనాజివురన పల్లవనామములై బరగునీ।క్రమా
నన చెట్టనగ్రమానన భూరుహ నామధేయములగు వామదేవ। పువుపువ్వువూ
నాగపుష్పము విరి యలరన గుసుమాఖ్యలై యలరు నీశ। గుబురు దట్టంబు జొం
పంబు గుంపుదరుగు। నాగనిబిడంబు పేరొప్పువంది వాహ। వల్లరీసమాఖ్యల
గుడువి త్రిల్లుతీగ।తివతీవియ తీవెనా త్రిపురహరి॥ టీక॥ మొక్క-మోక।విసువు
మొలక।మోసు - అనగానీ ౫- అంకురము పేరులు-యిరుగు।తలిరు-చిగురు॥
చివురు।అనగా ౪-సుపల్లవమునకు పేరవును-క్రమాను॥పా॥మాను-చెట్టు -క్రమా
కు.అననీర.వృక్షమునకునామములై యుండును - పువు-పువ్వు-వూ-పుష్ప
ము-విరి-అలరు అనగా ౬-కుసుమమునకునాఖ్యలు॥గుబురు।దట్టము। జొంపము -
గుంపు-తలుచు.అనగానీ ౫-నిబిడనామంబులు-తీగ - తీవ-తీవియ-తీవె।పా॥
తీగె-అనగా ౫-లతకు పేరై యొప్పును॥

ఆ॥గీ॥అగ్రము నశభీక్ష్య గుచుండు తుదసుద॥గొనయు నంగవృక్షకోటరము
నకుగలరు పేరులు దొరట దొలి దొర్ర నంగను। నాగహారరజతనగవిహార॥ .

టీక॥తుద-సుద।కొన అనని ౩.అగ్రమునకు పేరగును-తొరట-తొలి- తొ
ర్రఅనగా ౩.వృక్షకోటరమునకు పేరవును॥

ఆ॥గీ॥ఇక్షువునక భిఖ్యలితీతినీస్వాల। మండ చెరుకు దియ్యక్రమాననంగ.
దనరుదవయనంగదలవాడినాగరా।వక్రమునక భిఖ్యలగు గిరీశ ॥టీక॥తీపి స్వాల
మండ-శర్యములుగల శాఖ-చెరుకు-తియ్యక్రమాను-మధురమైనవృక్షము-అన
నీ ౩-ఇక్షువునకు పేరులు।దవ।శల-వాడి।యానను చెరుకుకొననామంబులు

క॥అగు బేళ్లుత్పలమునకును।దొగదోవగల్వగలువనగదోయజ మొల్పుగ
దగదమ్మిదామరనగా। మొగడన మొగ్గయనదనరుముకుళంబు శివా॥

టీక॥లొగ-తొవ-కల్వ-కలువయను ౪ - పుష్పలమునకు పేరవును-తమ్మి *
తామర-అననీ ౨-కమలమునకునామంబులు॥

తే॥గీ॥ఎలమి జెందొవ చెందొగ రాంబ్రఅగలువ।యనలరురక్తోత్పలంబురక్తాబ్జ
ముప్ప॥నిలను గెందమ్మి కెందామరెగ్రఅదామ॥రనగ జెంవమ్మి జెందామరనము
హో॥టీక॥ జెందొవ।చెందొగ-ఎఱ్ఱగలువ - అనగా ౩-రక్తోత్పలమునకు పేరవు

చుండును-శ్రీగంధమ్ము-కెందామర-ఎఱ్ఱదామర-కెంపమ్ము చెందామరయ- యిల
రును శ్రీగంధమునకు నామములు॥

క॥ గోదుమ గోదు గెల్లియు నై। గ్నడరుణ చత్రంబు శేసనాహ్వయముల
గుణ॥ పిడమన వట్టెశ్యామరగా। బడగయనా డాలసంగబట్వాధన్వ॥

టీక॥ గోదుమ-గోదుగు-ఎల్లి॥ అనగా-చత్రమునకు పేరవును-పడెము- వె
శ్యాము-పడగ। డాలు। అననీర-కేతనమునకు నామములు॥

క॥ మరుగనగ నోలమనగా। మరువనగాజాటనంగమాటనవరుసం। బర
గుని వెల్లగోచర। ధరణి నామంబులగుచు దర్పక దమనా॥

టీక॥ మరుగు। వ్రాలము-మరువు॥ గాటు-మాటు-అనునీయ నూకండక గలదని
ప్రదేశమునకు నామములగుచు నొప్పును।

క॥ పొసగుత్తృణాఖ్యలుబులుసా। కసవనగా బూరియనగ గడ్డియనంగా।
వసమతిలో విన్నంబడు। పసిపస్పీను పైరనంగ సస్యంబనవాం

టీక। పులు-కసవు॥ పూరి॥ గడ్డి॥ అనగా తృణమునకు పేరులుగా పొస
గును। పసి-పస్సి-పైరు-అననీవి సస్యమునకు పేరవును॥

ఆ॥గీ॥ తెలుపు దెల్ల వెల్ల దెలి వెలి సాగ నాహ్వయము లమరు ధవళ వర్ణము
నకు॥ గశ్వునల్లు పునలగ రయన నాఖ్యలవు। నీలవర్ణమునకు నీలకంఠ॥

టీక॥ తెలుపు। తెల్ల। వెల్ల- తెలి-వెల-అనగా ధవళ వర్ణమునకు పేరవు
ను-కప్పు-నలుపు। నల్ల। పా॥ కడి॥ అననీవి-నీలవర్ణమునకు పేరవును।

ఆ॥గీ॥ కెంపు దొగరు తొవరు గెంజాయయెఱుపెఱ్ఱ। యనగ నరుణకాంతికా
ఖ్యలయ్యె నళిదిపసపుఛాయయనగ హరిద్రవ। ర్ణమునకాఖ్యలు పిశాచహస్త॥

టీ॥ కెంపు। తొగరు। తొవరు- కెంజాయ-ఎఱుపు। ఎఱ్ఱ-అరుణకాంతికి పేరు
అళిది॥ పా॥ అకంది। పసుపుఛాయ-ఇవి హరిద్రవర్ణమునకు పేరు॥

ఆ॥గీ- శ్యామవర్ణమునకు నామంబులగుచుండు। బసరుఛాయయనగ ప
చ్చయనగ। వన్నెడాలురంగు వన్నియజిగి జోతి। చాయయనగ బరగు జగతి
కాంతి॥ టీక। పసరుఛాయ। పచ్చ-అను। శ్యామవర్ణమునకు నామంబులు-వ
న్నె డాలు। రంగు॥ వన్నియ। జిగి జోతి-ఛాయ ఇవి-కాంతికి పేరవును॥

తే॥గీ। మానికము నరతనముల్ నాలెసంగు। నవనిమాణిక్యముల కువవా
హ్వయమ్ములు। మెఱుగనంగమనిగునా మెరయుచుండు। నాఖ్యలు తేజస్పుగాం
తికిన్ని శేశ॥ టీక। మానికములు। రతనములు-ఇవి మాణిక్యములకు నామము
లు-మెరుగు॥ పా॥ మెరుగు-నిగ్గు-ఇవి ప్రకాశమైన కాంతినామములు॥

తే॥గీ॥ జలధి పేళ్లను మున్నీరు కడలి సంద్ర। మును గనుము గనము దువు నాఁ బ్రాఁద మాదరు। వరుస నాఁ బవసంద్రంబు పాలవెల్లి। జడ్డు కడలి పాల్కడలి నాఁ దీరజలధి।

టీక॥ మున్నీరు-కడలి-సంద్రము (ఈ 3 సముద్రమునకు పేళ్లు) ఉను-మును-గుము-దువు-ఈ ౪ బ్రాఁదవు పేళ్లవును। ... రణి। సంద్రము-పాలవెల్లి-జడ్డుకడలి-పాల్కడలి యీ ౪ క్షీరసముద్రమునకు పేళ్లవును

క॥ నంజె యనఁబడియెడు నంగడు। మంజుల కేదార భూమ సమాఖ్యలు వెలయుం పుంజె యన జేను పొలము యనఁ। జను మరుభూమి పేళ్లు సంగడ దసునా

టీక॥ నంజె। మడి। యీ ౨ సుందరమగు యీ కేదారభూమికి నామంబులు॥ పుంజె। చేను। పొలము। యీ 3 నామములచేతను। మరుభూమి దొప్పును

క॥ ధరణీ వివరాఖ్యలగు నా। బొరియ గలుగు లోయ బొక్క బొందయు వంగా। దరి గట్టు మొదలంగా। బరగుం దీరంబు పేళ్లు ప్రమథగణేశా॥

టీక॥ బొరియ। కలుగు। లోయ। బొక్క। బొంద। ఈ ౫ ధరణిలో వివరమునకు నామంబులు। దరి। గట్టు। ఒడ్డు। యీ 3 తీరమునకు నామంబులు॥

తే॥గీ॥ అవలనం గమరొంపి నా నదును నంగ। బురద యన నొప్పు గర్దమంబున కు బెళ్లు। భూమికి సమాఖ్యలగు భువి పుడమి నేల। మన్ను మంటనలంతి నా మహిదన దనుజ॥ టీక॥ అవలు। రొంపి। అదును। బురద। యీ ౪ కర్దమంబునకు నామంబులు॥ భువి। పుడమి। నేల। మన్ను। మంట వలంతి। యీ ౬ భూమికి పేళ్లవును॥

తే॥గీ॥ జగిలి యనఁ దగు గంగ మజగతి యనఁగ। తిన్నె యన వేదికాఖ్యలై దొ న్నదనాను। మిట్ట సంగను మెరక నా మిట యనఁగ। మున్న తతి కాఖ్యలై దొప్పు న భవ। టీక॥ జగిలి। పా... గిలి। అరుగు। జగతి। తిన్నె। యీ ౫ వేదికా నామము లౌను। మిట్ట। మెరక। మిట్ట। యీ 3 ఉన్నత ప్రదేశమునకు పేళ్లవును॥

తే॥గీ॥ తవరు నిశ్రేణి దావ నిచ్చెన యనంగ। తెప్ప దేవమునాఖ్యలనొప్పు బ్లవము బరగ నోడ సగలమ బదరణి యగును। తరణి శశాంక శిఖి నేత్ర ధవళగాత్ర॥

టీ॥ తావ। నిచ్చెన। యీ ౨ నిశ్రేణికి నామంబులగును। తెప్ప-తేప। యీ ౨ ప్లవమునకు పేళ్లవును। ఓడ। కలము। యీ ౨ ... ఓయి సూర్యచంద్రాగ్నులు నేత్రములుగా గల ధవళగాత్ర। తరణికి పేళ్లవును॥

తే॥గీ॥ కార్ముకంబొప్పు విలుసింగాణి యనఁగ। దూణి మొప్పు బత్తళిక నాదొనయనంగ। తూణిసంబంధ బోధి యనదన రుశరము। గోల ములికి మ్ము తూపు నా ... టీక॥ విల్లు। సింగాణి। యీ ౨ ధనుస్సు పేళ్లవును। బత్తళిక। దొన। తరక

కంబు। పొది। ఈ ౪ తమ్మలపొదికి పేర్లపుడు। కోల। ములికి। అమ్ము। తూపు। ఈ ౪ శరమునకు నామములు॥

ఆ॥గీ॥ తనరుపెళ్లుతనత్రాణమునకు గత్ర। కంబు పౌజు జిరాదుప్పటంబు బొందళంబనగ నాఖ్యలగు కవచాంగమునకు। జేరనాన రదమనగను తేరు ॥టీక॥ కత్తళంబు। పౌజు। జిరా। దుప్పటంబు। బొందళంబు। నామ ౫ కవచమునకు నామంబులు। తేరు। అరదము। యీ ౨ రథమునకు నాఖ్యలగున్॥

క॥ కన్నాకన్నము దలకట్టన్నను మగ్గి వేలుబంతియన్నను ధరలో। నిన్నియు శ్రేష్ఠము పైబ్లైయొన్నం బడు రాజకంబు లనిభ బదిత్యాహారా॥

టీక॥ కన్నాకు। తలకట్టు। వేలుబంతి। అనని ౩ శ్రేష్ఠము పేర్లు॥

క॥ సొమ్మనదోడవనగారవ। అమ్మనగు పెట్టనూవ యమ్ములకు నుహా। రమ్ములకునగు నభిధానమ్ములు పెరుల నవరులనర్ఘ శితికంఠా॥

టీక॥ సొమ్ము। తొడవు। రవణము। అననీ ౩ భూషణములకు పేర్లు। పెరులు। నరులు। అననీ ౨ హారమునకు నామములు॥

జే॥గీ॥ సరము లెత్తులుదండలు సరులనంగ। నామధేయంబులగు పుష్పదామములకు। వాసనకు నాఖ్యలై యొప్పు వలపు గంపు। తావి కమ్మనయనగ గాఖ్యయనీశ॥ టీక॥ సరసములు। ఎత్తులు। దండలు। సరులు। అనగనీ ౪ పుష్పదామములకు నామధేయములు। వలపు। కంపు। తావి। కమ్మన। ౪ వాసనకు పేరు॥

క॥ బడమెయన సొమ్మనంగా। విడిము డియనగ రొక్కమనగవి తంబునకుం। బడమియ భిక్యలుదగుని॥ యదుకాజక లొసకంపయురగాభరణా॥

టీక॥ బడమి। సొమ్ము। విడిముడి। రొక్కము। అనగనీ ౪ విత్తమునకు పేర్లు॥

తే॥గీ॥ నచ్చులమిద్దెలవగను। మాడుగులన। దారునిర్మిత గేహములొదవ దుచుండు। బరగు సౌధంబు చేడయుప్పరిగెయనగ। నాగశేయాఠరనాదిమాన నవిహారా॥ టీక॥ నచ్చులు। మిద్దెలు। మాడుగులు। అనగనీ ౩ దారునిర్మితగృహములపేర్లు। చేడ। ఉప్పరిగె। అననీ ౨ సౌధము పేర్లుగా నొప్పును

తే॥గీ॥ పెట్టియనమందసంబన। పెట్టెయనగ। బెట్టియయనంగ పేటికాభిఖ్యలమరు। మోడనంగను మోటనా మొద్దనంగ। వెలయు స్థాణువునకు నాఖ్యలు విశ్వనాథ॥ టీక॥ పెట్టి- మందసంబు- పెట్టె- పెట్టియ- అననీ ౪ పేటికానామంబులు। మోడు- మోటు- మొద్దు- అనగనీ ౩ స్థాణువు పేరుగానొప్పును॥

ఆ॥గీ॥ విస్తరాఖ్యలొప్పు విప్పు దున రప్పనా। వెడదవిరివి విరుపు వెడలుగ

నఁగ। శీర్షమునకు నాఁగ ధేసరంబు లై రెండునొప్పు। నిడుదకాఁపునిడి నిడుపనంగ॥

టీ॥ విర్పు-తవర్పు-వేకడ। కరివి। రావు। వెడలుపు। అనసీటని స్ప్రుతమునకు పేరు। నిడుద। ఛాపు। నిడివి। నిడుపు। అనసీరదీర్ఘానకు పేర్లు॥

ఆ॥గీ॥ ఉదదినసు। హాటకంబు నవ్యకపరి హాటము। సవతుమాద్రి యుద్దిజతద రంబు। వెరుకనాగసదృశమునకి యాఖ్యలౌ। వివిధగుణసనాధవిశ్వనాధ॥

టీ॥ ఊకు। దినసు। పాట-ప। వ్యకపరి। హాటకు। సవతు। మాద్రి। కదిజతదరంబు। పురుడు। అనసీ౧౩-పమానమున గోమకులు

తే॥గీ॥ పసిడి బంగరు బంగారు పైడిపొన్ను। జాలువాపు తడియనంగస్వర్ణ మునరు। కత్తుకాంతనుకురుగుందనమనంగ। నాతినానకురంజ నానంబిశేశ॥

టీక॥ పసిడి। బంగరు। బంగారు। పైడి। పొన్ను। జాలు। వా॥ పు। తడి। ఆనసీ ౭ స్వర్ణమునకు। నామములు। కుందనము। ఆణి। అపరంజ అనసీ ౩ పుటముదీరిన బంగారమునకు పెల్లుగా నొప్పును॥

ఆ॥గీ॥ చిదురుదువకి దుని యుచిదురుశ్రవక్కు-పా। లనగకంపమాసకు నాక్యలు రు। ప్రోగుకుప్ప వామి ప్రోవు దిట్టయునంగ। రాశికాఖ్యలగు ధరాశశాంక॥

టీక॥ చిదుర। తునక। తునియ। చిదురు। వ్రక్క-పాలు। ఈ నీటకంగాగునకు నామములు। ప్రోగు। కుప్ప। వామి। ప్రోవు। తిట్ట। ఆనసీ ౬ రాశికి నామములు

క॥ ఊర్ధ్వానరనర్ధనుంగదు। నాస్థన్యజరవ్రజాయననవనిస్థలిలో। నాస్థానుని కృతనశిలకుభ। స్థితులునుజనులకొదవు ఖాసుకలీల॥

తిర్యగ్వర్గ

సీ॥ వెడదమోము మెకంబు జడల మెకంబు వేనుకుల గొంగ మెకములకోలము సామి। తెల్లదాలు మెకంబు వెరవోటి మెకము సింగంబు నాబొబ్బ మెకంబనంగ। బరగునుద్యగరాజు వసిదిండి పులిమెకంబులదింటి పోతుచారల మెకంబు। మువ్వన్నెమెకము నని వ్యాఘ్రంబునకు సమాఖ్యలుచెలంగు। పుట్టతూరుదిండి పోతువెనుకజూపుల మెకంబు నాగవెలుపనంగ॥ వెలుగునాగమోరతెలుపు మెకంబునా। భల్లూకంబుదనదు పాలనేత్ర॥

టీక। వెడదమోము మెకంబు। విశాలముకముగలమృగము। పిడల మెకంబు। జటలుగలమృగము। పనుగుల గోంగ। గజములనుకొట్టెడి మెకములకోలము సామి మృగకులాధిపతి। తెల్లదాలు మెకము। ధవళకాంతిగలది। వెరనోటి మెకము। తెరచినోరుండెనోరుగలది। సింగము। బొబ్బ మెకము। బొబ్బలువేసెడి మృగము। అన

లన్ని సింహమునకు పేర్లుగా నొప్పును-తనిందిడి: పశువులను భక్షించేది-పులి-మెకంబులదిండి-మృగములను భక్షించేది: చాలిల మెకము। చారిటెలుగంమృగము-నువ్వన్నె మెకము-నూడువన్నెలుగలది-అనని ౫ వ్యాఘ్రమునకు పేర్లు-పుట్టునూడు తిండిపోతు-పుట్టకూడును నేది-వెరకపూవుల మెకంబు-తళ్ళు ద్దృష్టిగల్ది పులుపు-పసుగు-మోరతెలుపు మెకము-మూతిమందు తెలుపుగల-అననీ ౫ భల్లూకమునకు పేళ్ళవును॥

క॥ పలుగొమ్ముల మెకమనగా। నిలవేకుడు మెకమనంగ నేనుగనంగా। బలువంజె మెకమునా జే। గల మెకమన గొరంగ గరిదొప్పు శివా॥

టీక॥ పలుగొమ్ముల మెకము। దంతములే కొమ్ములుగా గలమృగము-పకు మెకము। అధిష్ఠింపదగ్గ భాగ్యమైయున్న మృగము- పనుగు-బలువంజె మెకము-పా॥ బలుహజ్జ మెకము-బలువైనపాదములు గలది-చేగల మెకము। హస్తముగలమృగము-గొరు-అననీ ౮ గజముల నామములు॥

తే॥ గీ॥ వాజిసైంధవాఖ్యలును దేజివారువంబు। మావు గుఱ్ఱంబు నట్టువ వావురంబు। కత్తలాని బాబా జక్కి తత్తడి యుట। విగతభవపాశ కాశీనివేశ యాశ॥

టీక॥ తేజి-వారువము-మావు-గుఱ్ఱము- తట్టువ- వాపురము-కత్తలాని-బాబా-జక్కి-తత్తడి-అననీ ౧౦ అశ్వమునకు నామములు॥

క॥ తగరేడిక పొట్టేలన-నగు మేషసమాఖ్యలెనిమిదడుగుల మెకమే। సుగు మూడుగొంగయనగా। జగతిని శరభాఖ్యలొప్పు చంద్రార్ధధరా॥

టీక॥ తగరు-పడిక-పొట్టేలు-అననీ ౩ మేషమునకు పేళ్ళు-ఎనిమిదడుగుల మెకము-అష్టపాదములుగలమృగము-ఏనుగుల గొంగ మూడు- సింహమునకు విరోధి-అననీ ౨ జగతిని-శరభమునకు నామములు॥

క॥ సంగతి మస్తాఖ్యలు మే। ప్పెంగడు మెంట్టేల తోట్టిపిట్టలన నా। రంగాఖ్యలలరు నిట్టుల। నంగానంకలను తెల్లునా సర్వజ్ఞా॥

టీక॥ ఓంటులు- లొట్టిపిట్టలు- అననీ ౨ ఉష్ట్రమునకు పేర్లు- ఇట్టులు జింకలు-తెల్లు-అననీ ౩ సారంగములకు పేర్లుగా నొప్పును॥

క॥ నులిగొమ్ముల మెకమిట్లన-నిలమృగమున కొప్పు పేర్లు మృగిలేడనగా। నలరుణ రెంటికి-దగునా। హ్యల జింక యనంగ। నిశయంబరకేశా॥ టీక॥ నులిగొమ్ముల మెకము-మెలిగానుండే కొమ్ములుగల మృగము-ఇట్టి-అననీ ౨ మొగలేడికి నామములు-లేడి-అనగా ఆడలేడికి పేరు-జింక-అననిదిఅ రెంటికిని పేర్లు

తే॥గీ॥ పసులు తోడుకులు పసరము లనఁగ । పశువులకు సమాఖ్య లై యరగు నాలపోతు బసవడు గిబ్బ యాబోతనంగ । వృషభమున కాఖ్య లై యొప్పు వృషభవాహ ॥టీక॥ పసులు । తోడుకులు । పసరము । అనఁగనీ ౪ న్ని పశువులకు పేరు । ఎలపోతు । బసవడు । గిబ్బ । ఆబోతు । అనఁగనీ ౪ వృషభమునకు నామంబులు ॥

సీ॥ తొలుపట్టులనంగ దొడ్డవగాని విగోస్త్ర ప్రదేశాఖ్యగొరలు నీశ । కదుపులు మొదవులు పసులును గుంపులును ధేనుగణము మొప్పుసగని వేళ । యలరునాఖ్యలు లేగలన దూడలన క్రేపులన వత్సములకు సుధాదమిత్ర । యావన గాగిడ్డియు నరొంపికన మొదవన ధేనునామము లగు సరును శివ । యుత్తమునకు సమాఖ్యలై యొప్పుచుండు । గిత్తయు దగ కోడనాఖ్య గిత్తవాన । ఱాలనగ ధేనువుల కాఖ్య యాలరుచుండు శైలజానాథ భద్రసుధసంచయసనాథ ॥టీక॥ తొలుపట్టులు దొడ్డు । ఆవగానీ ౨ గోవులుండెడు స్థానమునకు నామములు - కదుపులు - మొదవులు - పసువులు - గుంపులు - అనఁగనీ ౪ ధేను సమూహమునకు పేళ్లగును - లేగలు - దూడలు - క్రేపులు - అనఁగనీ ౩ గోవత్సములకు నామములు. ఆవు - గిడ్డి - తొలుసు - మొదవు - అనఁగనీ ౪ గోవుల పేళ్లగును - గిత్త । ఏద్దు । కోడె । అనఁగనీ ౩ ఉత్తమములకు నామములు । ఱలు । అనఁగనిది ౧ ఓ పార్వతీపతీ । ప్రమథగణాధిపతీ । ధేనువుల పేరు

తే॥గీ॥ అలరు కుందేలు చెవులపోతనగ శశక । మొప్పజోడల మెకంబు నాదుప్పియును । గారుగొర్రెల మెకము ఇంగనా ధరిత్రి । రామనామమృగంబు ధరాశతాంగ ॥టీక॥ కుందేలు । చెవులపోతు । అనఁగనీ ౨ శశకమునకు నాఖ్యలు । పోడల మెకంబు । మచ్చలుగలది । దుప్పి । కారుకొమ్ముల మెకము । సాంద్రశృంగములుగల మృగము । అనఁగనీ ౩ ఓ భూమిని రథముగాగలశివా । రామనామమృగమున పేళ్లుగానొప్పును ॥

తే॥గీ॥ దుంత యొను పోతు జము నెక్కరింత యన్న । యనగ మహిషంబునకు సమాహ్వయములమర ॥ పనుగు నెను పెంటు గేదెలు బర్రెలనుచు । లనగ మహిషిసమాఖ్యలు ధనదమిత్ర ॥టీ॥ దుంత । పనుపోతు । జము నెక్కరింత । యముని వాహనము । దున్న అనఁగనీ ౪ మహిషంబునకు నామంబులు । పను పెంట్లు । గేదెలు బర్రెలు పనువులు । అనఁగనీ ౪ మహిషి నామములు ॥

తే॥గీ॥ పక్కుపులుగు పిట్టయనగ బక్షి యొప్పు । గరులు తేజ్ఞిలు చట్టులకే ఱెకలనగ । బత్తియులకిప్పేళ్లు గుబరములకు । లాక్ష్యలగులా పులనీకలలగనీశా

టీక॥ పక్కి-పులుగు। పిట్ట। అను నీ ౩ పక్షి నామములు। గరులు। ఱెక్కలు। ఱ
ట్టలు। పఱకలు। అననీ ౪ పక్షములకు పేళ్లు। రెక్కలు। బాతులు। నాఁకలు। అను నీ
వేగములకు నామములు

సీ॥ తోలకరికలుగువుల్లులు నల్లతేఁజెలు పాలును నీరు నేర్పరుచు పులుఁగు।
లంచలు తెలిపిట్టలన నొప్పు హంసలు క్రౌంచ ములొదవరారు గొంచలనఁగ। కొ
క్కెరాయిలనంగ కొక్కులనంగ కొక్కెరలనఁగను గొంగలనఁగ। పరగు శ్వేత
ఖగవిహంగములకు జుట్టుపులుగు నాజుట్టుపులుఁగు। నాఁగ నెమ్మి నవెమలి నాన
మయూరనఁగ। కేకికి సనాళ్ళ-గు చంచరీకములకు। నాళ్యాలు జమిలి ముక్కాలి నాన
గ దేటి। తుమ్మెదనాఁ జెలఁగు షట్పదములు॥

టీక॥ తొలకరికలుగుపుల్గులు। వర్షాకాలమున కుపరాజ్ఞుక ములయిన
పక్షులు। నల్లతేజెలు। బ్రహ్మకు వాహనములు। పాలును నీరు నేర్పరుచు పులు
లు। క్షీరోదకములను భేదించు పక్షులు। అంచలు। తెలిపిట్టలు। తెల్లని పక్షులు।
అను నీ ౫ హంసలకు పేరు గాన మరును। క్రౌంచలు। అను గాని ౧ న్ని క్రౌంచ
పక్షులకు పేరు। కొక్కెరాయిలు। కొక్కులు। కొక్కెరలు। కొంగలు। అను నీ
౪ బకపక్షులకు పేర్లు। జుట్టుపులుఁగు। నాట్యము చేసెడి పక్షి। జుట్టుపులుఁగు।
శిఖగల పక్షి। నెమ్మి। నెమలి। మయూరము। అను నీ ౫ కేకికి పేరు। జమిలి ముక్కాలి। ఆరు
పాదములు గలది। దేటి। తుమ్మెద। అను నీ ౬ చంచరీకము పేర్లు

తే॥గీ॥ తరగు కొడ్డి ములగూకీలు వల్లటీలు। పావురాయిలు బకదార్లు పావుర
ములు। నాఁగఁగలలరన పక్షి బృందమునకు పేర్లు। చంచలాలోక సన్మిత్ర ఘననేత్ర॥

టీ॥ ఒడ్డీలు। గూకీలు। వల్లటీలు। పావురాయిలు। బకదార్లు। పావురములు
అను ౬ పద్మపుష్పస్నేహితుడవగు నలాటనేత్రుడా కలరవ పక్షులకు పేర్లు॥

తే॥గీ॥ పుడమిలో పటమవుల పులుగ నంగ॥ చిగురువిల్కాని దేవర వాదోగ
రుమముక్కు పులుగ నాగఁ బచ్చఱెక్కల పులుగనంగ। చిలుక యన నొప్పు కీరము శ్రీ
మహేశ॥ టీక॥ పడుపులవులుగు। పనువులుగలపక్షి। చిగురువిల్కాని తేజి। మ
న్మథునకు వాహనము। తొగరుముక్కు-పులుగు। యెఱ్ఱనిముక్కుగలపక్షి। పచ్చ
ఱెక్కలపులుగు। పచ్చని ఱెక్కలుగలపక్షి। చిలుక। అను నీ ౫ కీరము పేర్లు

తే॥గీ॥ బట్టిగాడనగోరవంక పిట్టయనగ। బరగు కోరిక యొప్పు చెంతపసులపోలి
కా॥ నాకటమునాఁగ నాగమ తెలంగు। లభరద్వాజవిహంగము నీలకంఠ

టీక॥ బిట్టిగాడు। పాలబట్ట। గోరవంక పిట్ట। అనునీ ౩ శారికకు నామ

ములు।పీట్రేంత।పీపులపోలిగాడు॥ కూకటిమూగ।అనీ ౨ భరద్వాజపక్షికినా
మములు గానొప్పును

తే॥గీ॥జాల డెగనగురుజనపాళ్వమనగ।గలుజనంగమ జెలకట్టెయనగవేస
కంబనగగిట్టనానోరణమ్ము నంగ। శ్యేనమున కాశ్యలౌ మహాసేనజనక।

టీక॥జాలి। డేగ।కురుజపాళ్వము।గలుజు। జెలకట్టె। వేసడము।గ్రద్ద।౭ర
ణము అననీ౯ నిన్నిపుమహాసేనజలక। శ్యేనమునకు నామములవును॥

తే॥గీ॥కోటకసనగను గూబనా ఘూకమగురు। జరుగ గూబయనంగను సిండి
జంటి।యనగసగినాలపులుగననలరుచుండు।పృథివిగనకాకియనుపక్షి శ్రీమ
హేశ॥ టీక॥ కోటకము- గూబ- అననీ౭ఘూకము:కునామములు-చిరుతగూ
బ- చిన్నగూబయనుట- సనీ: డికంటి-స్వర్ణమువంటి నేత్రములుగలది.సగినాల
పులుగు - శకునములు జెప్పపక్షిఅననీ౩ ఒక్కశ్రీమహేశ పృథివియందు - గూ
నకాకియనుపక్షికినామంబులు॥

తే॥గీ॥పాముసర్పంబు దుపడుపడగదారి। గాలి మేతరివినదారికానరా
ని।కాళ్లయదిచిల్వ వీనులకంటిపుట్ట। పెట్టిపట్టజనుసహిపేళ్లుభర్గ॥

టీక॥ పాము।సర్పంబు।నిడుదరు। చిరకాలముగానుండెడి।పడగదారి । పడ
గను ధరించినది।గాలిమేతరి।వాయుభక్షణముచేసెడి।వినదారి। విషము ధరిం
చినది।కానరాని కాళ్లయది।అదృశ్యపాదములుగలది।చిల్వ- కీవులకంటి।చెవు
లే కన్నులుగాగలది।పుట్టపెట్టిపట్టు।వల్మీకమున్ను పెట్టెన్ను - నివాసముగాగ
లది।అననీ౧౦ నిన్ని సర్పమునకు నామములు।

క॥ఇల చెంచరు ఫిరమువకా।కల్యలునలయనంగ నెత్తురనగధరిత్రిక। పాల
యారు తెంచి లంజు పాలసవని వివరకుమాంసమునకును హేశా॥

టీక॥వల। నెత్తురె।అన గానీ ౨ యిల గా తెంచగార ఫిరమునకు నామము
లు।పాల।యారులు।ఏలంజుడు।పాలసు।అననీ ౪ ధరిత్రిలో మాంసమునకు
పేర్లుగా వొప్పును

క॥ భోగమపు గాశ్చినిలఖమ్మడు ను రావలి తెలుప గుముదములో నీకర్య॥ కర్గ
విభించినవిభి। కొర్గర్యములంచిసంవదలు నిత్యంబుగా॥

నానార్థవర్గః

క॥ కలువన పెరగుసరిక౦. పలుపుఁ సస్యంబులోని గాదము పెరా। వెలుగ౦
డుకంపకోటను। వెలుగంకురు ప్రభసుపనులువి శోభనవలి ॥

టీక॥ కలువు। యిది। సరిక న్ని - పైకు గోనిక సుప్రకెన్ను - పెరు। వెలుగు। యి
ద్రికరంషకోటకున్ను - కా. లికన్ని - పెరు॥

క॥ మాపుడంవగు ఛాయాములు। మావులు౦బరగు గ్రుసు హిజంబులగుఁ
దానవులవఁ సల మొప్ప న। మావులన బాసనల కెవను బేరవి వా

టీక॥ మావులు। యిది। గుఅమున నెన్న - మామిడిచెటుకున్ను - పెర - మా
పులు। యిది సలమున కెన్ను - కావన కెన్ను - పెరు

క॥ యుమ్మహిగోపల పెరగు। కొమ్ము యువజన్న శాక కె యుభామినికి౦। వ
లనఁ పెరగుప। మ్మక్కు లకనుజన్ము ల కెను వరు నోంమధరా॥టీక॥ కొమ్ము। యిది।
వృక్షశాఖ కెను. (స్త్రీ) కి న్ని - పెరు। తమ్ము లు। యిది। వృమ్ములకె। పము॥ కె
నుపెర్ల॥ ॥యిక్కుల పెరగు తాట౦। కమ్ము లకుఁ వేకిల కెను కమ్ము లనన్నామున్నా
దగుఁ కంఠాభరణమ్ము లకెఁ లతకెటి గెలు గొరిశా

టీక। కమ్ములు। యిది। తాటంకములకె। బాబులకె। పెరు । తీగెలు। యిది
కలితాకెరణములనెను। లతకెను। పెరు

క। చెల్లుసు బైలై. రలో॥దాళన హూగ్రంబు కెను వర్ణంబున కెఁ। గొర్ణ
న కెను టణులనుసు పెళ తెకట్వాంగముల కె బెళగునభ వ్వా

టీక॥ తాళు। యిది। హూ్రవములకెను। తాళవృక్షమున కెను । పెమ। కోల్లు
యిగి। కెక్కుటములకును। గంచపుకోళ కెను। పెరు

క। బాణయనపవ్యమున కెభాణ నికెనినామ్య యగుఁ ముబరగుధాత్రిఁ ।
నామములగుచుసువేలయుసు। బామలవఁ జన్మముల కెభంగమ్ములకెఁ॥

టీక॥ బాణ। యిది। సవ్యవిశేషమున కెను॥ (స్త్రీ) కెని। పెరు। బాములు। యిది। జ
న్మంబుల కెను। భంగపెట్టడములకె। పెరు

తే॥గీ॥ దంటయనగనభిక్ష్యయిగన దెచుంటు। జగతిలోపల ప్రౌఢ కెయుగ
శయనకె। పరవనంగవిభిక్ష్య యాపాసుపున కెవి న్న తయున కె కెలవికెర
యాళ॥టీక॥ దంట। యిది। ప్రౌఢ (స్త్రీ) కిని। జంట కెను। పెదుగా వుప్పము। పరపు
యిది। పానుప్పు కెను। విస్తృతయున కెను। పెరు

కుత్రాలియన గానగునామం । బిలపూర్వంబున కెస్తుమీరయాన కెసుకర

లా॥ తెలియనగు బహ్వర్థవర్గంబుల తెనుగు నామంబులెల్ల భుజగభూష

టీక॥ తొలి॥ యిది॥ పూర్వంబునకును॥ ౦బునకును॥ పేరు॥ వెలి॥ యిది॥ బయలుగాను॥ ధవళవర్ణంబునకును॥ పేరుగా ప్రసిద్ధము

క॥ వెన్ను యనఁగ వంశంబులన్నియు నన్ను ... కిని ... సిరికిని॥ ... ల దున్నతి ధీరయా॥ ... తెలుపఁగ ... రా॥ టీ॥ వెన్ను॥ యిది॥ వంశంబులకును॥ వెలికిని॥ సుకంబుగా సుమంటలయ్యె॥ ... ంబుగా ప్రసిద్ధము

క॥ లిలం పేరగు ... ను॥ కాలవగా ... భాగంబునకును॥ గాలనపేరగుగాలను॥ ... ంబునకును బాలేందుధరా

టీక॥ పాలు॥ యిది॥ క్షీరంబునకును భాగంబునకును పేరు॥ కాలు॥ యిది॥ నాలవపాలికిని॥ పాదంబునకును పేరు॥

క॥ మేలనశుభంబు పేరగు॥ మీదనసుకరికిని మూరిమికిని పేరౌ॥ మేలన మెచ్చునబల్కినఁ ... ంబునకు నాశ్రయ గుజగదీశా॥ టీ॥ మేలు॥ యిది॥ శుభంబునకును॥ మీదికిని॥ మూరిమికిని॥ మెప్పు చేర్చు పలికే మాటకును పేరు॥

క॥ ధారుణి పేరువహించును॥ ఊరుగ యనమాదువాక్య ... లి ... ॥ పేరను ... దియది పేరగు॥ ... యనఁగ నామమునకు ... ॥

టీ॥ ఊరుగ॥ ఇది ఊదే వాద్యంబునకును॥ ... ంబునకును పేరౌను॥ పేరు॥ ఇది॥ ... ంబునకును నామధేయంబునకును పేరౌను॥

క॥ కప్పనసీలిమ పేరగు॥ కప్పనగా నింటిమీదికప్పు పేరౌ॥ కొప్పనగ ... ॥ మెప్పుగు ... ॥

టీ॥ కప్పు॥ యిది॥ ... ంటుకొనకును॥ ఇంటిమీది కప్పునకును పేరౌను॥ కొప్పు॥ ఇది॥ ... ॥ స్త్రీల కొప్పునకు ఇంటినడి కొప్పునకును పేరుగా నొప్పును॥

క॥ ఒక భూరు ... ము ... కును ... కి పేరగు క్రోవియన ... నట్లన వే॥ కొ॥ భూ ... నకు నధరము ... కు పేరగు మోవియనినన గరాట్చాపా॥

టీ॥ క్రోవి॥ ఇది కురువకవృక్షంబునకును॥ గొట్టంబునకును పేరు॥ మోవి॥ ఇది॥ వృక్షవిశేషంబునకును॥ అధరోష్ఠంబునకు పేరు॥

క॥ చవులనగా నభిధానము॥ నవుక ... ములకును మా ... ంబులకును॥ ... లనాయము లగు॥ కవులనగు ... లకును ... ంబులకు॥

టీ॥ చవులు॥ యిది ... ములకును॥ ... ంబులయు ... కును పేరు॥ కవులు॥ యిది॥ పర్వతగుహాలకును॥ ... ంబునకును నామము॥

తే॥గీ॥ అత్యర్థము ... దివస ... మునకు చక్రంబునకు వెలి

దాపెటినుడుప్పు। పక్కి-యను పేరువరగును సైంధవంబు। సకుమారత్వంబునకును
కందర్పకమ ॥టీక॥ యొల్తి। ఆనే మాట। ఆవః దివసంబునకును। పత్త్రంబునకును
పెరు। పక్కి-ఆనే పేరు। ఖగ్రంబునకును। తిరుగలుకును। చెప్పన ॥

తే॥గీ॥ ఆ డెవను మాటః టి ఘుంచెనుమటకును వచించెననటకుమరియునిం
దించెనటి ॥ కాశ్యయగుచు - పోకిళ్లునాలునాగ। గోవులకు భార్యలకు పేర
కన్నె పేరు॥టీ॥ ఆ ఔ-అనే మాట। నటియించెనన టకున్ను-వచించెననటకు
ను। నిందించెనమటకున్ను పేరై యొప్పును-ఆయు। యుది। ప్రాణము పేరు। గోవుల
కున్ను-భార్యలకున్ను-పేరగును ॥

సీ ॥ రజతపునఃపదార్థములకు నామహ్వయంబగు వెండియునబంతియునగ
కందుకము కు శ్రేణికినమరునామ క్రమముగా దంకయనం బుష్పదామమున
కు। సంతికంబాట పేరగు దోరయనసనాఖ్యయగు సదృశమానకు నవనిపః కి। న
క్షత్రసంఖ్యపునను మ్మనటకునామ ద్వయంబగు నేననుటిపరి యనగసన్నిశ। ము
నకుసమసంఖ్యకు నామముగ ఘటించు। గొంతనగనాహ్వయంబు కుఱుకు-
టాసనంబునకు గంటమునకు నల్లయనిన। కత్తెనీలాఖ్యమై యొప్పు రాజము
కుటు ॥టీక॥ వెంషి। యుది। రజతమునకున్ను పునఃపదార్థమునకున్ను నామమగును।
బంతి। యుది। కందుకమునకున్ను శ్రేణికిన్ని పేరై యొప్పును। దంకయుది। పుష్ప
మాలకున్ను సమీపమనుటకున్ను పేరగును। దోర। యుది। సమానమునకున్ను *
రాజుకున్ను పేరుగా నొప్పును। యేను। యుది। పంచవింశసంఖ్యకున్ను। నేననుటకు
న్ను పేరగును। పరి। యుది। సమాసమునకున్ను - సమసంఖ్యకు ౨ - పేరగును *
గొంతె। యుది। కుఱుకు టాసనమునకున్ను కంటమునకున్ను పేరగును। నల్ల-యుది
కెత్తునకున్ను నీలవర్ణమునకును పేరగును॥

సీ॥ తేం ఉనకు ధరిత్రీధరంబునకు సమాఖ్యయై యొప్పు గట్టనగనిశ। శేయ
మునకు కాంతికిని సమాహ్వయము గుడాలనంగను మీరుసై లబాశశౌర్యధుర్య
సకులాంఛనమునకు నామమగు బిరుదనుటవన్నగ విభూష। గూబనశాఖ్య
యవృషమాంసమునకు గణమూలంబునకు వివిక్తనిల యాయంతికంబునకును
సమూహంబునకును నామమై యొప్పు చేరువనాగసభ సమభిధానమై యొ
ప్పు పిశాచమునకు పవనమునకు గాలియన్పలుకు రుద్ర॥

టీక ॥ గట్టు-యుది। పద్యాదితీరమునకున్ను పర్వతమునకును। పేరుగా నొ
ప్పును। మాలు। యుది। ధ్వజమునకును। కాంతికిని పేరగును। బిరుదు యుది పోరుని

కిటి॥ కారలాంఛనవనము నకును నామము పుడు॥ గూబ॥ యది। ఘూకమను పక్షికి వ్యర్థ
మూలముననిపేరౌను। చేరుప। యది। సమీపము నకును సమూహము నకును నామ
మై యొప్పు। గాలి। యూపలుకు పిశాచము నకున। వాయువున కును పేరు॥
క॥ అలలోలలనామంబగు॥బల కులు నా శకల ములకు బావ ముల లక్ష్మీ నెలయ
న ఖిధానంబగు। శల భాదిత్ నామముకు శైలని శాం శా॥టీ॥ పలుకులు। యది। తు
నియలకును। వచనములకును పేరౌను। వెల। యు। చంద్రునికి మాస ము నకు నామ
ముపును। సీ॥ అంతర్హితుండయ్యెననుటకు నాగతుండయ్యెననుటకు వాక్యరచనగు
చు కలరును విచ్చేసెననుట యంబర కేశ నెటిప మాహ్యాయము గురు గరచెనను
టయు ఖ్యాన మొనరించె ననుటకు దంతపీడ యొనర్చెన టకున యుగనయిన ॥
వెలయుద క్షత్రీరము సకున భిక్షుకునాశ్రయము యానవాలనుట వాశ। బరచెన
గవమాక్య యావు బాధచే సి ప్రచలితుండయ్యెనను టకు పాంసు రాంగ। కరగ
మోహించెననుటగు బరిమళించెన నుటకొప్పు నవలచెను నళికనేత్ర॥

టీ॥ విచ్చేసెను॥ పా॥ కేంచేసెను। యది। వ్యోమాంబర కేశ। అదృశ్యుడయ్యె
ననుటకును। వచ్చెననుటకున్ను పేరు। కరచెను। యది। వోవిము నభ్య
సించెననుటకున్ను కొరికెననుటకున్ను నామములుగా వొప్పును। అవనాలు యి
ది। వ్యోమాశ। కాగినపాలకును। చిహ్నమునకును నామము॥ పలచెను యది
భంగపడచెననుటకున్ను పలాయితుండయ్యెననుటకు పేరు। వలచెను। యది
మోహించెననుటకున్ను పరిమళించెననుటకున్ను నామములగు ॥

సీ॥ ఆనెనంటన మాక్యయమును సహించెబానము జేసెననుటకు నగనివేశ।
చవకంబునకును దంష్ట్రకు వాక్యము కోరయగు శశాంకకళావతంస। మొ
క్కలీడనగు కొమ్ములు లేనికరికి ముక్కరునకు పెరగు గరళకంఠ। మరకతచ
చ్చికిన యంబరమునకు గు పేరు పచ్చడాలనిననంబాకళత్ర। తిని తురగపతికి వృత్త
శీలకునామ। ధేయమైయొప్పు గుండ వాత్రిపురహర। నామము వు మొక్కన
స్యంబునకును గాచుల। ముసకు కొప్రయనంగనంబుదనిభాంగ॥

టీక॥ ఆనె। యది। కరించెననుటకున్ను। పానము చేసెననుటకుకు। పెరగు
ము। కోర। యది। గిన్నెకున్ను। కోరవంటికిన్ని పేరగును। మొక్కలీడు। యది। కొ
మ్ములు లేని యేనుగుకును। ముక్కరునికిన్ని పేరగును। పచ్చడాలు। యది। మరక
తకాంతికిన్ని ఆకాశమునకున్ను పేరు। గుంటు। యది। మొగప్రయమునకున్ను గుం
డురాతికిన్ని నామము। కొప్ర॥ యది వ్రేకమైరుకున్ను। తక్కుమునకు పేరు॥

సీ॥ కాల్పు కాశ్యపుడమీధమ్మిల్లభారంబు కోలంబు మూలనాపుధరబా
పక్రోడయును నాశ్యచేగోవలులోకంబు నవోఢవ స్తుపుదతు యజ్ఞభూధన । వె
త్తిహేయపడితానన్వేషించెనను రెంటికాశ్యయవురోసెనానసితకంట। ఆక
సెనాకేశగుసా_త్రివారించెవిమర్శించెననటకుమదనదమన ॥చరణమునేపర
ధఃప్రదేశమునకునున । మాశ్యమైకొప్పుకడుగునానలీకనేత్ర । మహినిప
రగుచుండుప్రమాణికంబు।పదును భావము భాసనావగనివేశ॥టీ॥మూల - ఈ
పేరువు।వ్రాయిశేరుధనున్నుగలవాడ।స్త్రీలకొప్పునక్కుదిక్కును ధరించు
వా।కోర।మూపెరుచేత। వ్రాయివతీయజ్ఞభూధన।తిక్కవయున్న।నవోఢవ
స్తువునొప్పును।రోసెన।యిది వ్రాయినల్లనికంఠముగలవాడ।ఆపహించుకొ
నియె।వెతికెను-ఆను రెంటికిన్ని నామము॥ఆకసె॥యిది।బాధముగొట్టినపటకు
న్ను।విచారించెననుటకున్ను నామము అడుగు।యిది।పాదమునకున్ను-క్రింది
ప్రదేశమునకున్ను నామము।బాస।యిది। వ్రాయిపర్వతముగృహముగాగల
వాడ।ప్రమాణికంబునకున్ను।మాటకున్ను నామముగా చెప్పుదు॥

సీ॥ నాగవాసమనఘుంటాప్రతీకమునగు వేశ్యలకగు పేరు విశ్వనాథ।నామ
ము పునఃపుంటు నగుననంతగుననగుడ్డుడంగడుగౌళ్యగుధరనిలయ। చమూవాద్య
మునగుపణ్ణమునగుబెంగునుడుకనియెడునాఖ్యయుడుపడుగుట్ల। యభిధానమగు
పేడియనహాలాంగనకగు నౌదుంబరమునగుపక్షి శేశ। కల్లనగశిలనుపయ
నాగరశకంట।వరగునాఖ్యయులాంగలపద్ధతికిని । క్రోశికిని చాలనంగ్రభాసిత
సితాంగ।వారిధీనిషంగకాశీనివాసలింగ॥టీక॥నాగవాసము।యిది।ఘంటావ
యవమునకున్ను-వేశ్యలకున్ను పేరు।గుడ్డు।యిది వ్రాయి పర్వతనిలయ।అండ
మునకున్ను అంతకునికిన్ని నామము-ఉడుకు।యిది।చమూవాద్యమునకు॥ పు
ణ్ణమునకును-పేరు।పేడి।యిదినాగేటియొక్క-ఆనయుపక్షమునకున్ను ఆ_త్రిచె
ట్టుకున్ను నామము।కల్లు।యిది।రాతికిన్ని-సురకున్ను।నామము।చాలు।యిదినా
గేటిచాలుకున్ను-ఇంతికిన్ని నామము॥

తే॥గీ॥ జననికిని మాతృజననికి జనకజనని।కాశ్యయగునవ్వయనగనా ర్యా
పవాయ।భగ్గినికినిజనకునకు నాహ్వయమదనరు।నప్పయనచంద్రరేఖావతం
స॥టీక॥అవ్వ-యిది।తల్లికిని।తల్లితల్లికిని।తండ్రితల్లికిని పేరు।అప్ప-యిది-అక్క
కును।తండ్రికి నామము॥

క॥ పోతవగలుగగును హిమము । భూతలమున బురుసమృగము పురుషుడు॥ గంటుం। దాగనధాత్రీపితామహ ॥ మాతామహులకును నగసమాఖ్యము హో
త ॥టీ॥ పోతు। ము। మహిషమునకును । పురుషమృగమునకును । పురుషునికిని
నామము । తాత। యిది। బ్రహ్మకును । తండ్రితండ్రికిని నామము॥

క॥ పుడమిని బేరువహించుచు । డిగలవాడనంగ శౌర్యవంతుడు జవియు ॥
న్నదమున వలగ్నము చె । న్నడరగ వాక్యస్థలంబునగునగధన్వీ॥

టీ॥ వడిగలవాడు- శూరుడును। శౌర్యముగలవాడును। వేగముగలవాడును
ను। ధరింతురు। నడుము। యిది। కాముకు। మధ్యప్రదేశమునకు నామము॥

క॥ సౌందర్యగర్భగుభీతికి। హృదయమునకు నావ మానసమునిల హొడఁదగా
నదిరంరునామ మగుచును। పస్పృశ నమనకు నకు జంద్రార్ధధరా॥

టీక॥ సౌందర్యము। యిది। భయమునకును। మనస్సునకును। రొమ్మునకును పేరు। జొ
డు। యిది। ... నకును। ... నకును నామము॥

క॥ నానార్థవర్గ మిదిన। మ్మానము శ్రీవిజదివినమ్ర వ్రాసినన్నూ। మాన
వులకబ్బ నెప్పుడు। నానార్థంబులు నవిశ్వనాథునికరుణ॥

గద్య

ఇది - శ్రీమదేకామ్రమంత్రిపుత్ర కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర సదారాధితమ
హేశ్వర స్వపైడిపాటిలక్ష్మణకవిప్రణీతంబయిన। యాంధ్రనా
మసంగ్రహంబనునిఘంటువునందు సర్వంబు నేకాశ్వాసము-
సంపూర్ణము.

10232